

Sarvõ Õiõ:

„Ilmaril vahtsõnõ raamat – „Petserimaa taevahelgid“ (armastusromaan Vabadussõast Petserimaal).“

lk 10

Tormi Piret:

„Om hüä miil tiidä’ anda’, õt 2023. aastaga seto kultuuri nädäli praasnik Talinah om oktoobrekuu 7. pääväl.“

lk 11

Kala Ingrid:

„Seto Käsitüü Kogo and tiidä’, õt Seto rahvarõivaraamat nakas valmis saama!“

lk 12

Setomaa

Hind 1 euro

Oktoober 2022, nr 10 (395)

Välläandmist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm

Vahel Setomaa valla leht

Meelelinõ mihklipäiv

Kokko tulti kavvõmbast ni lähkombast

NASSARI ELVI

Sügüseneg aig om setodõl olnu’ nigu õgal puul muialgi kipõ saagikoristusõ aig. Tuu peräst om hüä vahepääl ka tsuut hinge tõmmada’ ja pito pitä’. Leelopark Sõsarõ hõigaš jalki seto hõimu Talnahe kokko.

Kirmasõpaik oll’ tiidäki’ vabaõhumuuseumih. Päälina setosit oll’ tulnu’ hulga, teno Hõrna Aare iistvidämisõl kõrraldõt bussilõ (bussijuhist Lumi Kalmer) oll’ hüä pallõ tulijit Setomaalt, Põlvast, Tartost ja kogoni Petsere-tagotsõlt Setomaalt. Kõrraldajilõ tekk rõõmu, õt tulla’ sai’ ka ülembsootska Gomozova Anzelika ja nuursootska Saarekivi Katarina-Lee.

Ütlemläda hüä miil oll’ tuustki, õt vaivast võti’ tulla’ soo aasta kuninga koorikõnõ Helmine ni säitsmekõrdnõ sõnolinõ Hainsoo Minna. Õga aasta omma’ meele koštma tulnu’ Põlva Seto Seldsi koori’ ni üts iistvidäjist, Rahasepä Maie (Maria). Muist Põlva setosit saa-as tulla’, kuna olli’ üteh Ristimäe Raivoga samal aol esinemäh Gruusiah rahvamuusigaga köidet inemistõ kokko-saamisõl (sümposiumil). Tarto Ilolanga esindüs oll’ soovoori väigokõnõ, a Noormõtsa Manni (Maria) om hüä sõnolinõ-iistütlejä, timäle haarus lauljit ümber õgavoori ja õgast pargist.

Lähkombast seto inemistõ olli’ tiidäki’ tulnu’ Talnast ja Harjumaalt: kõkõ suurõmba pargiga Siidisõsarõ’ ja Seto Latsi Kuul, vähämba esindüs Sõrrõseto’, Setoluu’, Hõpõhõim ja vahtsõnõ leelopark Leelokandja’.

Mihklipäiv üteh laadoga

Seto mihklipäivä peeti Talnah joba 13. vuuri. Alostaja’ olli’ Sõrrõseto’. Pääl teud, ku muuseumih sai 2015 valmüst seto Vanatalo ja peipsiveere kalamehemaja, om mihklipäivä peet üteh vinne vanausulistõga katõ talo vahelõ jäävõ platsi pääl, koh peetäs ka laato. Nii om Piiriveere-rahva sibula- ja kala-pääväl näta’ rahvarõivih seto lauljit-tandsjit, vaga meelega vanausuliisi üteh näide vedosnika Varunini Paveliga, laadakaupmiihi ni muuseumirahvast.

Kinkõl huvvi, saiõ üteh seto pillimeeste pilli perrä karada’, kullõlda’ leelolaulu ja vinne vannu laula, latsõ’ saiõ’ mängi’ rahvalikkõ mängõ. Huvilisõ’ saiõ’ põhalikkõ tiidmisi vanausulistõ luboki-tehnikäh pilte tegemisõst (vidi Varunini Pavel) ja seto rahvarõivist ni käsitüüst (kõnõli soo jutu kirotaja). Liinarahvas saiõ seto talo kõõgih kävnu’ kullõlda’, kuimuudu valmsta’ keldokalla ja hämmätüst, tõõsõh tarõh opaš muuseumitüütäjä latsilõ nãrdsupupedõ tegemist.

Laado pääl oll’ müvvä’ kimmäst ja hüvvä kaupa Setomaalt ni Peipsiveere küllest: Velnä küläst Auseri Aavo kapsta’-uguritsa’-kardohka’-ubina’, Kolkjast ja Varnjast värski kala, keldo- ni suidsukala, purki pantu seene’ ja muudki. Vabaõhumuuseumi taloia vilju – pörknit, kapsitit, kõrvtsit – ja muud kraami oll’ mõõmah muuseumi kãrner. Hüä minek oll’ lillisibulil ja puuloomakõisil.

Laadokõnõ om hinnat, liinarahvas tulõ hüä meelega ostma, soovoori oll’ piledi ostnu’ üle 1100 inemistõ.

Päiv palvusõ ja pillimänguga

Nigu õga aasta, oll’ ka soovoori seto taloh mihklipäivä palvus, midä pidi esä Justinus. Varahampa om palvuisi pidänü’ mitmõ’ papi’, esä Mattias, esä Afrat ja esä Sakarias. Palvus om tiidäki’ setokeelinõ.

Muuseumitalo kõrval om abara platsi pääl ka väigokõnõ Ulasõlõ pühendet postitsässon – seto talo ehtäjidõ Raudoja Ahto ja Lõbu Ragneri ni näide virmadõ kingtüs muuseumilõ. No’ tetti tsässonakõsõ uss vallaalõ, kündle’ panti kõrval palama ni papp kadinitõsaga pühend’ palvõmaia ni rahvast. Aifumma esä Justinusõlõ, kiä palvusõ pidi, ni lauljilõ – esä Sakariasõlõ, Lennuki Üllele ja Lembitulõ, Linnasmäe Villulõ, Orasõ Villemilõ ni kõigilõ tõisilõ. Olõmi veiga tenoligu’ Lennuki-perrele, kiä õks lõud võimalusõ õga aasta tulla’ ni ka tõisi lauljit üteh haarta’.

Pääl palvust minti süümä

Naase’ tsõõrih laulmah.

Talvari Piitre pildi’

Mihklipäivä palvus.

Sõsarõ-naistõ küdset sõira, piirakit ja kallo ni kuuma oinaruuga. Viimädsega om tuu hädä, õt aastaga lãtt lambaliha kallimbast, viimäte oll’ joba 19 eurot kilo.

Pääl süümist astõ ma’ ku üts pãäkõrraldajist helütoro mano, tehnsi rahvast ni seledi mihklipäivä kottalõ. Muuseumi puult

ütel’ tervtuse muuseumi arõndusdirektor Vãrgi Evelin, pääl teud lãts sõnajãrg üle ülembsootskalõ. Gomozova Anzelika kõnõli ilosah seto keeleh, üteli kogo seto rahvalõ teno tulõmast ja härgüt Setomaa sünnpäivä nãdãlil seto keeleh kõnõlõmma. Timä and’ Helmise leelopargilõ ka kinnitüs-

kirä, mia jäi kuningriigipääväl üle andmalda.

Ja sis ollgi aig kuninga koorikõsõ käeh, kiä platsi pääl üles säet palada all laul’ mito ilosa helüga leelolaulu. Vannamuudu helü, ilosa’ ja loohvka’ sõna’ – rõõm oll’ kullõlda’! Sis astõ’ helütorra taadõ Kehra ja Talna naase’, leelopark Siidisõ-

sarõ. Haavalo Ilme võtt’ laulta’ uma kadonu imä Anne laulu, tuu oll’ kah veiga laadulinõ. Leelopargi sekkä tull’ Linnasmäe Villu ja tõend, õt ka mehe iistütlemisõ perrä saava’ naase’ ilostõ laulta’.

Sis tull’ rahva ette pillimängjã’-latsõ’, väikene tütrik Kerla ja suurõmb tsurakõnõ Ando Temmo, kedä Setolugudõ iistvidäja Tormi Piret tutvust’ ku Karmoškaassõ’. Rahvalõ miildü noortõ pillimeeste mäng, aplaus oll’ kõva.

Kõrdapite kirmas

Sis ollgi järg kõrraldaja Sõsarõ-pargi käeh. Rahva ette astõ’ katstõist laulunaist ja pillimiis Orgse Lauri. Lauluparki tull’ minevã sũgũse nelli vahtsõ seto juurtõga lauljat, kiä omma’ veiga tubli’. Laulurist-jãtse’ olli’ nãil soo aasta kevãjã, ku Sõsarõ oll’ pallõld esinemã Tõnuristi Igori ja Toropi Kristjani mälestuspäävãle ja perimuspeolõ. Nũüd laul’ 22-aastanõ Meremãe kandist peri Parmeni Kaire kimmãhe „Sedã seto laulu“.

Lãtt edesi lk 2.

Ülembsootska tegemisõ

14. septembril sai vällä kuulutõt, õt XXX Seto Kuningriigi päävä pidämisõ kotus om Rõsna!

16. septembril olli küläh Star FM raadioh, kõnõli sõirast, peränsõögist ja ülembsootska tegemisist.

24. septembril sai vällä hõigat, õt kutsu seto kultuuri nädalit pidämä.

Hüä' seto üle ilma! Seto kultuur om mi hindätiidmisõ alos ni tuuperäst piämi 3.–9. oktoobril seto nädalit, õt umma kultuuri tähtsäst pitä'. Võtkõ' aigu tuu nädäli joosul kävnu' seto nädäli sündmuisil ni kõütä' seto kultuuri inämb õgapäävätsehe ello. 9. oktoobril piäme Setomaa päivä. Häitsegu' Setomaa!

1. oktoober. Mihklipäiv Talinah Eesti Vabaõhumuuseumih seto talo man om kimmäs sündmus, miä toosõ kokko seto' päälinast, Setomaal ja muialt. Kohal oll' pallõ ilo iskjit ni päältkaejit. Peko andsõ ilosa pääväkese ja sügüsedse ilmakõsõ. Anna suurõ teno tegijilõ ni vaiva nägijilõ!

6. oktoobril kell 20 toimu Reegi majah filmiõtak Karro Silviaga. Sai kaia' 20 aastaga tagotsit filmijupikõisi setodõ elost nii siih ku tõispuul kontrolljuunt. Aitumma, Silvia!

7. oktoober. Seto kultuuri nädälil sai nuursootska Saarekivi Katarina-Leega üle kaetu kol' Setomaa kuuli – Verska, Miktämae ni Meremäe. Uma kultuuri tundminõ om Setomaal õks tähtsä ja tuud tähtsüst tunnõdõ' viil inämb aastidõ peräst. Aitumma kooliperrilõ vasta võtmast ni latsilõ kullõmast ja üteh tegemäst!

8. oktoober. Seto kultuuri nädalit om õga aastak peetü ka Talinah. Iistvidjäst kultuuriklubi Setoluu'. Praasnik nakaš pääle setokiilse tiaatre Veerna Vorkats muusigalisõ näütemänguga „Tandsotahvaja' ni laululaaditaja“. Sai laulda' ja tandsi', tetä' seto kultuuri nädäli viktoriini, kuulta' ja kõnõlda' seto kiilt.

9. oktoober. Käve bussireisul Vaaksaarõ ja Koolina nulka, tõõsõ nimega „Ülikuul rattil 2022“.

GOMOZOVA ANZELIKA,
ülembsootska

Meelelinõ mihklipäiv

Alostus lk 1

Killõt üteli mitmõlõ laululõ mi 85-aastanõ leelonaane Tubli Olli – tubli nime perrä kah.

Ku sis Lauri pilli perrä naase' moro pääl Verska naistõ tandsu üles võti', tull' ka päältkaenu rahvas perrä. Moro pääl oll' kõrraga suur ja illos tandsutsõõr ja pillimängijit oll' mito. Kulatõdi, laulõti, süüdi-juudi, trehvati vannu tutvudõga. Naistõ laulutsõõr läts kõõ abarambast, laulu' kõvõmbast. Peräst ütli' muuseumitüütäjä, õt seto' olli' kõkõ inämb nätä' ja kuulta'.

Kiä tahtsõ, saiõ sõõgi kõrvalõ kuuma juuki, tsäiu ja kohvi, ni meeleperäst rahvajuuki, hañd-

sat. Teno Aare kingit korv-pudelalõ haardu tuud rahvalõ jaka'. Mõnõl oll' hallõ, õt saa-as pruumi' – olli' massinaga.

Seto mihklipäiv om olnu' õga aasta, jää-äs vahelõ ka koroonaaastal. Olõ tähele pandnu', õt õga aastaga om tulla' tahtjiti inämbä ja inämbä. Sõo aasta sai kutsõ ligi 150 setot, niisamatõ leelolaulja' ja seto latsõ', pääle tuu vil ka ligi 100 vinne vanausulist.

Vanausulisõ, kiä' omma' elänü' Peipsi veereh joba mitosada aastat ja mõistva' ka eesti kiilt, omma' mi hüä' piiriveeridse' naabri'. Nii omgi näidega Talnah üteh mihklipäivä peet joba säidse aastat.

Hapusaia kooltusõl.

Malkovi Pille pilt

Naas sügüsene kooltuusi sari

MALKOVI PILLE

MTÜ Seto Küük tegevjuht

Kipõ projekttega' sehkendämisõ kuu om pääle naanu'. Nii ku MTÜdel kombõs – üte' projekti' saava' läbi ja tõõsõ' nakasõ' pääle.

Seto Küük alost umma projekti „Peränsüük jäl' mi söõgilavvalõ“ süükis-talvitsõ kooltuusi safa „Hapusaia“ kooltusõga. Grupp sai suurõ huvi peräst ilostõ täüs ja 30. septembri õdagupoolikul oll' Rikka Ivvani talo kõõgih hüä saia hõng ja küük opihimolisi inemisi täüs.

Läänemaalt Liivi kogokunna iistvidjä Liina Meta Kuuskmann tull meele ummi tiidmisi jagama ku kogokunna tegemisi aktiivnõ iistvidjä, projekte ja mõttidõ ellovijä ja muidogi' ku pikaaolinõ hapusaia valms-

taja. Kooltaja and ülekaehusõ hapusaia aoluust, tuust, õt hapatõt jauhast kääke valms-taminõ oll' inne leevä tegemist ja tuu om väiga' tervislik süük. Valmis saanu' kuuma hapusaia pääle kõlbasõ' taimisõ' määrdõ. Kuvvõst erineväst määrdõst miildü kõigilõ kõõ inäb verevää peedi-kikerherne-kurslagu hummus!

Kõik huvilisõ' sai' hindäle hulga tiidmisi ja muidogi' uma „pujakõsõ“ juurõtisõga' ja kats patsi saiakõist, minkõ sis järgmätsel hummogul umah kõõgih küdsi'. Septembri viimäne päiv oll' tekus, lõpus ja hariv.

7. oktoobril oll' väiga' huvitav loeng seto vannust söõgest Nassari Elvi esitüseh. Kats tunni elävät arotamist üteh tiidlase esitlusega' setokõisi vannust söõgest, kõidüsest luudusõga' ja kerigukalendriga'.

Õga vahtsõnõ om ar' unõh-tõt vana, a vana om tervüsele kasulik ni hüä ja mi kipõh elotempoh tähtsä vahtsõlt elosta' ja pruumistõ võtta'. Loengu kullõjil tull' miilde uma latsõiä tundõ' ja kuvvamuudu vanaimä' süüke tei', mântse' olli' lõhna' ja maigu'. Päävä lõpuh Malkovi Pille kõnõl, õt kuis MTÜl om lannü', ja arotõdi vahtsist plaanõ.

11. oktoobril oll' Mulgimaal Karksi-Nuia Lõuna-Eesti toidukonverents „Lõuna-Eesti mokka müüdä kultuuriperändus“. Õgast Lõuna-Eesti maa-kunnast om kõõ esinejä, kinkõ tegemisõ' omma' huvitava' ja andva' tõisilõgi' hüvvi mõttit mano. Sõo aastaga juhat konverentsi sisse Ravva Anu, kiä tulõt miilde latsõpõlvõ ja tuu ao süüke, kõnõl mõtsaandidõst ja jõövähkest. Peränsõögist ja uma kohvigu tege-

misist Setomaal kõnõl Luigasõ Inara. Mi MTÜ oll' taal pääväl ilostõ kohal ja Setomaa tegemisõ' hõste nätä'. Võeti osa ka kõõ pareba mulgipudru võistlusõst.

Kooltusõ safa „Peränsüük jäl' mi söõgilavvalõ“ om plaan-nih kõrralda' novembrikuuh sõirameistridõ opitarõ, jaanuarih piiragu küdsämisõ kooltus ja kokkosaamisõ', õt kaia', mântse' omma' keldokala erinevää tegemisõ moodu'.

Nii kuis Nassari Elvi loengust tiidä' saimi, õt vanastõ kasvatõdi ja kasutõdi väiga' pallõ tatrigujauhha, sis mi võta ka' tuu kooltusõ tetä'. Nii tatrigujauhast leib ku ka' tõisi jauhast süüke tegeminõ. Huvilisil kindlahe kaia' mi FB lehte, koh kooltusõ' kiräh.

Kokkosaamisõni kooltuusil, tarkuisi ja mõistmisi olõ-õi kunagi' liisnalt!

Nuursootska märgotusõ' seto nädalist

Hõimurahvidõ jaos om uma-kultuur väega tähtsä. Mi kõnõlõ umah keeleh, mi kiroda, mi leelota ni tandsi tandsõ. Kõik, kiä' saava', teevä' kõkkõ vaihõpääil vai sagõhõmpa. Seto kultuuri nätäl om säidse päivä, ku või tunda' erilist ni suurt uhkust uma kultuuri üle ni haarta' inemisi üteh.

Mu seto nätäl nakaš pääle Talnah vabaõhumuuseumi moro pääl, koh oll' mihklipäivä laat ni kirmas. Aitumma Nassari Elvile kutsmast minno ni mu immä. Mi kävemi kõõ perrega – esä, imä ni sõsarõ'. Om hüä ni kimmäs ummiga kuuh siih ni sääil, leelotada' ni tandsi'.

Iispäivä õdagu oll' Laanõtsirgu 30. hällüpäiv, koh ma leelota. Ma mänge sääil pilli ni tandsõ ka. Tõutkõnõ oll' päältkaejit, tõutkõnõ oll' kuuh leelotajit. Kuuh omma' nuu', kiä' omma' kimmä'. Ma kitä Vabarna Maretit, umma oppajat, õt sa ni kimmält nuuri oppat.

Neläpäivä õdagu saimi mi uma leelopargikõsõga

SAAREKIVI KATARINA-LEE

kokko. Süükis nakaš ni õga-üts saa umalõ vahtsõ laulu. Nii mi leelotimi, poonatimi ni naardsõmi.

Riidi kävemi ülembsootskaga kõõgih Setomaa koolõh latsi kaemah, sõira tegemäh ni näponüürä polmmah. Sõo aastaga oll' tõistmuudu, avvulinõ

ülembsootska tekä ettepanõki üteh võtta' ka imä'. Kuuh immiga om kõkkõ õks lõbusamb ni opõtlikumb tetä'. Ma arva, õt sõo oll' illos päiv. Kindlahe olõ-õs sõo ainukõ kõrd, ku ma koolõh käu. Pia ütlemä, õt Setomaa kuulõ tõurakõsõ' omma' väega kipõ' üteh lüümä. Õks näio' piatki tatsatõmba' olõma ni päält kaema vaihtõpääil.

Puulpühä keskpäiväl kävemi Obinita muuseumih Sarvõ Õio man vahtsõt Tähekest kaemah, kõnõlõmah ni märgotamah. Pia ütlemä, õt Õio man saa õga nätäl kävnu' kudamah ni seto kiilt opmah, oodõt om inemisõ' kavvõndõst ni lähkost. Ma olõ eis' mitu kõrda käunu' ni mullõ väega miildüs!

Ja sis mi lätsi imäga vahtsõlt Talnahe. No om lähko kävnu' küll! Tormi Pireti man oll' praasnik. Kävemi jälki ülembsootskaga kuuh. Oll' etendüs, lahendimi viktoriini, leelotimi ni kulssimi karmoška-miichi ni -näiosit ja tandsõmi. Miika kuuh tull' ka Operi Rain. Kimmäs pillimiis! Üüse tullimi

tagasi, õt järgmädsel hummogul ülikuuli minnä'.

Seto Instituut om kimmäs vedosnik ni vei meid lõuna poolõ Setomaal. Ütehkuuh mi sõidi, märgoti ni kaimi, hüä 40 inemist oll'. Ülikuul rattil käve müüdä Vaaksaarõ ni Koolina nulga tsassõnit, näimi vanna seto küllä ni kaimi Anne ohvrikivvi.

Meremäe mäe pääl oll' praasnik ni pidolaud, minkõ tei' Kirsi Talo pernaase'. Oll' pallõ hüä lavvakõnõ! Mi näi ka Härmä kalmõpedäjä, miä nakaš kipõstõ kasuma sis, ku Eesti vabast sai. Hallõ om õks tuust, õt saa-ai kõõlõ Setomaalõ tiiru pääle tetä'. Pia kavvõndõhe läbi traadi kaema.

Seto nätäl oll' väega kipõ aoga nätäl. Ma sai kävnu' õnnõ tõutkõnõ ringi, no' pia jo koolih käuma! Hüä, õt mul om imä, kiä käu ni haard minno üteh, aitumma, imä!

Mi kultuur jääs pidämä, ku mi elä umma kultuuri. Aitumma teeke, kiä' ti hoiat mi lippu korgõh!

Hõimunätäl rattil ja õhusilla pääl

Hõimuõdakul Obinitsah.

Lõivu Merlini pilt

Hõimuõdak Obinitsah Maria Korepanova ja Niko Anisimoviga

Aifumma, hüä' sõbrakõsõ', kiä' 13. oktoobril Obinitsah, Udmurdimaal, Uddjadi, Baite-reki küläh, Bauskah krievinide man olli' ja kulssi' Dzakõ-apai laulõ! Aifumma Raudkepi Einarilõ, kiä korrald' helü ja pildisilla Udmurdimaalõ! Aifumma Mašakõsõlõ, Nikolõ ni näide laulu- ja pillikaaslasilõ! Pal-lõ' omma' olnu' koõtmah Dzakõ-apai kotoh, pallo' omma' timäga olnu' ni ilotanu'.

Mašakõnõ kõnõli, õt tä olle Obinitsah 2018. aastaga suvõl. Jalõf õdagu ilda Lauluimä puusli mano – ni sääl naas näide pää-kotsil üts tsirkõva helüga tsakatama. Tõõsõl pääväl, ku läts bussi pääle, kuulõ' jälki pääkot-sil tuudsamma tsakatamist.

Kaiõ üles – üts tsirk linnõl' näide pääkotsil. Olle pasknäär. Maša olle tuust hummogust tiidä' saanu', õt Dzakõ-apai olle minevä õdagu Udmurdimaal koolnu'. Dzakõ-apai tähendäs udmurdi keeleh pasknäär. Maša arvas, õt täks tä linnõl' ringi ni kaiõ kotsit ja inemisi, kiä' timäle armsa' olli' olnu'.

HÕRNAAARE

Saami' Setomaal.

Laaneotsa Annela pilt

Kuigi ma tüüti aamõttigult Fenno-Ugria Tarto keskusõh 1993. aasta novembrist koon' aastani 2006, olli ma hõimuhuvilinõ jo keskkoolist pääle peräst kohtumist Tarto kirändusolümpiaadil Mari ülikooli ansambliga. Niisamatõ no' sõida jo tõist aastat Talina Kiränikõ Majja, õt olla' üts esinejä sündmusõl, mink päälkiri om SMUGRITRALL: LUULESILD.

KAUKSI ÜLLE

Luulõt loiva' ja lugusit kõnõli' Esa Hirvonen Soomõst, Aapo Ilves, Kauksi Ülle, Veronika Kivisilla, Mathura, Muši Nadi, Hannu Oittinen, Jan Rahman, Reijo Roos, Jürgen Rooste

kuuh Siim Aimlaga. Muusikat tekk Johan Kristjan Aimla keelpillikvartett.

No', ku hõimurahvidõga, kiä' Vinnemaa saapakundsa all, saa õnnõ palvit tsirkõga saata', oll' hüä vähembält luulõsilda tetä'. Lugõsi muuhulgah ka nimiluu-lõtusõ kogost „Vaest lätt üle“.

Narvah hõimukontserdil ja saabast viskamah

Narva kolledži Ungarist peri oppõjoud Szilard Tibor Toth kutsõ rahvusvahõlidsõlõ mit-mõkiilsusõlõ pühendet kon-verentsilõ (14.–15. oktoobril) kontserdilõ esinemä Baaba ja Ka ansambli.

Andsõmi kolledži fuajeeh kontserdi, mis võeti läm-mält vasta. Ostõti raamatit ja kõnõldi viil pikält. Näütuse hõimurahvidõga kokkosaamistõst ja näide maiõ külästämistõst oll' kokko säädnu' ja esitlesi Csüllogi Edina. Näütuse disainsõ Urmi Evelin.

Järgminõ päiv kävemi küläh Narva Ingerisoomõ Seltsil ni Riitsaarõ Evar võtsõ osa saapaheitest Rahvastõ maja hoovi pääl ni võitsõ võistlusõ ar'.

Szilard tekk mukka väiko intervjuu, õt täpsusta' andmit ettekandõ jaos, mink päälkiri oll' „Kauksi Ülle kui soome-ugri, võru ja setu kultuuritegelane“. Peräst toda jätsemi lauluga „Tahtu-i kuigi kodo minnä“ hüväste ni sõidimi Obinitsa poolõ, õt üles astu' Aida Olavi kõrraldõt punktfestivalil.

KAUKSI ÜLLE

Saami aamõdisõsaridõga Setomaal

Hõimupäiv uma kõgõ parebal moodul – ma käve saami aamõdisõsaridõga Setomaal ja Võromaal. Ilm oll' sügüsetselt kullavärmilinõ. Mi sai arota' ilma-asju kultuuri võtmõh setokõisi, saamõ ja võrokõisiga.

Päiv naas pääle Meremäe mäe pääl (pääle hüvvä üümaia Kirsti taloh) ja õdagus mi joudsõ savvusanna. Üte pääv joosul mi käve Obinitsa muusiumih, Reegi majah, Vahtsõliina linnusõh, Verska talomuu-siumih. Mi sai maitsa' väiga hüä mauga süüke Seto Tsäimajah (Uma Mekk süüke kõik kiti') ja Taarka Tarõh.

Tuu om õks vidäminõ, õt samal 2024. aastagal, ku Lõunõ-

Eesti (kohe käävä' ka' võro, seto ja mulgi kultuuri') üteh Tartoga om Õuruupa kultuuripääliin, kand Õuruupa kultuuripääliina tiitlit ka' Bobo Norrah, koh eläse' saami'. Meil om hulga ütist (a ka mitmõ' murrõ') ja tuuperäst om hüä ummi küüsü-müisi ja tsihte ütstõõsõga' arota'. Täambä mi sai mitmõ' vahtsõ' tutvusõ' ja mi looda, õt tuust sünnüs hüä kuuhtüü.

Mul hindäl om väiga hüä miil üle mitmidõ aastagidõ kõgõ pareba hõimupäävä üle, teno täambätsõle tõõmöli ilosalõ pääväle üteh hüvvi inemisi-ga. Kundsõni kumarus, nii ku mi puol üldäs.

LAANEOTSA ANNELA

Hõimukontserdil Tartoh võtt' seto miis laulu üles

Fenno-Ugriah tüüteh oll' mul 10 aastat avvu juhata' sisse Suuri Hõimukontserte Ülikooli aulah. Tuu hõllandus om õks meeleh ja joudupiteh proomi kontserdidõl kävvu' edesi. Sookõrd oll' päälkiri „Kiri kodukandist“. Lavastaja oll' Tõrnpuu Anne. Pikäl kontserdil näimi Haani sirgõ säläga huumoriküllätsit tandsjit, liivi ansambli Kandla laul' merest, kiä and ja võtt, Tarto ingerisoomõ kurb miihilaul kraapõ hinge, udmurdi ja mari kooridõh oll' edimädsõh riah tsipakõsõ' liikmõ', väiko' tütrigu', kiä' lauli' julgõlt ja selgelt. Nuur soomõsaami lauljatar haard' uma helüga saali üteh, Väike Hellero kutõ kõik handa tandsma. Kännu Peal Kabil oll' nuuruslik ja vahva kava. Baškiiri mari laulja esi' uma kodo-külä laulõ. Ungari noorõ' esiti' tandsumajadõ muusikat uma temperamendiga.

Kontserdi esinejidõ päie kotsil olli' ekraani pääl kirä' ja meilivahetusõ, mis läbi lille ja tsirkõ kõnõli' õks tuust, mis süäme pääl – sõast, ilma tuud

sagõhöhe nimetämälä. Oll' väega tõsinõ kontsert. A ku lõpp kätte joudsõ, võtt' üts seto miis laulu üles. Mi Evariga ja Põlvast Raivo Ingritiga võti ka perrä laulu „Tahtu-i kuigi kodo minnä“. Lõpõti laulu õks, õt tull' siski minnä', sääl meid oodõti jo kah.

Kalli' hõimuvele' ja -sõsarõ'!

Ma olõ-i ti käest jo ammu' arvutikirju saanu' ja ma olõ-i nuid ka saatnu'. Mi olõ nigu tuuh mustidsõh aoh, koh kavvõh olõvidõlõ umastõlõ vai hõimlaisilõ saadimi sõna tsirkõga ja vastusit lugõsimi lätteviist vai pääväminengu värmest. Parhilla' omma' pääväminengu' verevä'. Veretaivas, ütelnü' mu vanaimä. Ütleski, kuigi tõõsõst ilmast.

Panõ uma' tervitüse' süütsirkõ uikamisi sisse, uma süämehalu ti ja ti poigõ peräst talvituma lindavidõ tsirkõ siivasulgi külge ni looda, õt keväjäs toova' nã vasta häid sõnomit ti käest, mu hõimuvele' ja -sõsarõ'.

Mi näe viil! (kiri hõimukontserdi ekraanil)

KAUKSI ÜLLE

Sardiiniah om hulga midä kaia', kullõlda' ja kõrva taadõ panda'

Septembri keskpaigah käve Setomaalt väigokõnõ kambakõnõ Sardiiniah kaemah ja opmah, öt kuis sääl eletäs ja midä tetäs.

KÜLVIGU HELEN

Sardiinia om Saarõmaast kümme kõrda suurõp saar Vahe-mereh ja om Itaalia uma. Meil oll opmisõ ja tiidäsaamisõ reis Öuruupa Komisjoni Erasmus+ projekti „UNESCO kultuuriruumide võrgustik“ puult, Setomaalt om partneris MTÜ Setomaa Turism. Tuu oll võrgustigu kolmas opmisõkauk, varahappa omma' olnu' Makedooniah ja Eestih. Setomaalt käve' sardiinlasi kogõmuist ja tege-misist opmah Leima Evelin, Vabarna Jane, Järvelilli Rein, Raudoja Ahto ja projekti iist-vidäjä Külvigu Helen. Kokko oll opmiskaugil 35 inemist säits-mest partnerriigist.

Sardiiniah võtt meid vasta Cagliari ülikool, kiä om Erasmus+ projektipartner. Nä olli' meele väiga' tävveligu prog-rammi kokko säädnu'. Sardiinia om UNESCO vaimso kultuuri-perändi nimekirja pant uma eismuudu miihilauluga', minkõ nimi om *canto a tenore*. Tuu om nelä helü pääl laul, midä lau-lõtas kõõ nelä mehega', kiä' sagõhöhe hoitva' uma' käe' üts-tõösõ olgõ pääl, öt toisi hellü parebahe kuulda'. Tuu om võimsa, kõõkõhaardva nii ku seto leelogi'. Nelä helü nime' omma' *bassu, contra, boche* ja *mesu boch*. Eismuudu helü and laululõ bassi ja tenori helü. Iist-ütlejä laul/ütles üte vai paar rita mõnõst luulõtusõst ja tõösõ' laulja' tulõva' ütitselt mano, sagõhöhe laulva' ilma mõt-tõlda' silpe, nii ku seto leelohki'.

Mi sai mitmit erinevvi lau-lumiihi kuulda', kõik nä olli' eismuudu helüga', selle öt õgah küläh laulõtaski' umma-muudu ja näile om tuu väiga' tähtsä, öt õgal puul olõs tõistõ. Kõõ sügäväbä mõõ jätt meele ja ka' tõisilõ projektipartneri-dõlõ asõlugu, öt *canto a tenore* laulja' omma' noorõ' – kesk-mätselt 35–40-aastagatsõ'! Önnõ mõnõ' ütõsõ' pensio-näri' ka'. A päämätselt õks peris noorõ' mehe'! Mille? A tuuperäst, nii kuis ütõl Pilosu Sebastiano Cagliari ülikoolist,

öt tuu ommõgi' Sardiinia miihi trumm, bass ja *rock'n'roll*!

Laula kullõmisõ man meele seletedi mano, öt mille ja kuis ja kuvvamuudu. Uurmiso' ja kuuhtüüprojekti', mäntse' om Cagliari ülikooli etnomusi-koloogia osakund saarõpääl tennü', omma' suurõ', sisulitsõ' ja samah kogokunnalõ suunat. Näütüses projekt Modas (https://a-tenore.org/en/canto_a_tenore.html) – siiä' om kokko kogot väiga' hulga sää-nest materjali, mia' seostus *canto a tenore* alatsõ statisti-kaga', audiovisuaalsõ doku-mentiirmisõ ja etnograafilisi uurmiso'.

Väiga' huvtav oll Bitti liinah *canto a tenore* multimeedia-muusium – tuu oll inspiriirvä ja meilgi' võisi' üts sääne seto leelot tutvustav muusium olla'! Kõõ huvtavap oll tuu, öt ütõh tarõh olli' erikanalisalvõstui-sina erinevä' laulu', ja sis sait ütõ lauljaga' kuuh vai timä asõ-mal eis' ütõh laulta'.

Pillimäng om Sardiiniah avvu sees

Väiga' suur tüü om ar' tett ka' Tedimuse projektiga'. Kuuh-tüüh Cagliari ülikooli etnomu-sikoloogõga', innekõkkõ Lutzu Marcoga', om tett digitaalsit tehnoloogijit pruukva ekspositsioon Orosei liinah. Sääl saat tävveligult ülekaehusõ Sardiinia rahvapillest, a ka' kaia' virtuaalsusprillega', öt kuvva-muudu elo Sardiiniah kau. Meil võisi' ka' midägi' säänest olla'! Tedimuse projekti seeh om tett põhalik andmõbaas kõigist avaldõt *canto a tenore* plaadõst ja esitüisist.

Pääle laulmisõ om Sardiiniah avvu seeh ka' pillimäng, nii ku Setomaalgi'. Eismuudu helüga' oll puhkpill *launeddas*. *Launed-das* on ruust tett mitmõ helüga' pill, minkõl om kol' torro, ütõ om bassitoro vai *burdoon*, tõösõ' kats omma' melodia mängmi-sõs. Tuu pill om, ku olõs kokko pant toropill ja flööt. *Launed-das* mäng korgõbalt ja meloo-dilitsõbalt ku toropill ja tuud mängtäs sagõhöhe tandsu saa-

tõs. Miihi' sai *launeddasõ* heli perrä tandsusamma oppi'. *Launeddas* om traditsioonilitsõlt mängmä opitu küläkogokunnah ja nii om tuu ka' no': muusiga-koolih tuud opata-ai, õks önnõ kogokunnah, meistrilt sellile. Saarõpääl tundas ka' lõõtspille ja mi sai kuulda' ütõ nuurt 17-aastagaist poissi, kiä mängõ ku suur meistri. Tä mäng ja tril-lerdas ku nuur jummal!

Saarõ keskpaigah Nuoro liinah om etnograafiamuu-sium. Suurõ seltskunnaga' olõ-õs lihtsa kõkkõ juttu täp-selt tähele panda', a välläpa-nõki', mia' pututi' rahvarõivit, ehtit, tekstiile ja süüke, olli' väiga' huvtava' ja tull tunnõh, öt tahasi siiä' tagasi tulla' ja rahul kaia', uuri'.

Sardiinlail om tukõv eis-olõmisõ-tunnõh, nä omma' uma perändi üle uhkõ' ja inne-kõkkõ pidävä' nä hinnäst sardiinlailist, öt nä olõ-õi itaal-lasõ'. Sardiinlailiga' kõnõldõh om tuu vaih väiga' tunda'. Nä kül' kuulõsõ Itaalia riigi ala, a nä omma' õks sardiinlasõ'. Näil om ka' uma kiil, sardi kiil (*limba sarda*), mia om itaalia keelest väigagi' tõistsagamanõ. Paistu, öt vaih om umbõs samasääne ku eesti kiräkeelele ja seto kee-lel. Väiga' lajast kaieh võit üldä', öt umbõs poolõ' sardiin-lasõ' mõistva' umma sardi kiilt kõnõlda'. Sardi keelel om mit-mit harra ja kotussidõ umma-muudu kõnõlõmist, samani ku seto keelelgi'. A näidegi' keelega' lätt sammamuudu ku muial väigokõisi kiiliga': kuki' täämbätsel pääväl om kats kiilt kõrvotsidõ, sis sardi keele kõnõlõminõ perreh ja edesiop-paminõ kõikaig jääs vähäbäst.

Kõgõst jovva-ai ja kõgõst saaki-i kõnõlda', a tuu kauk jätt väiga' sügävä jäle. Mi sai kokko pallosidõ hüvvi lauljidõga', mi sai laulda', tandsi', hüvvi miilt tunda', pallõ pastat ja koha-likku vorsti, juustu süvvä' ja veini maitsa'. Vastavõtja' anni hindäst kõõ pareba ja ma usu, öt miihi' külälisina anni näile hindäst kõõ pareba: mi hoo-lidsi tuu iist, öt seto laul heli-sesi hõste toisi projektipartne-

Sardiinia tandsu opmah.

Külvigu Heleni pilt

ridõ laula siäh (aitõmma, Jane ja Evelin!), mi võti jovvulitsõlt osa kõigist tegemisist ja paku-tust ja mi tandsõ õgal puul, koh sai. Aitõmma hüäle kambalõ, tiika' reisisi' tõõnõgi' kõrd ja viil ja viil!

Erasmus+

Canto a tenore laulja' Bitti liinah.

Vabarna Jane pilt

Lehte tegevä':

Toimõtaja Kauksi Ülle,
tel 5656 9079, e-post: kauksiyll@gmail.com
Toimõtaja (lisaleht Vahtsõt Vallah) Järvelilli Rein,
tel 504 6423, e-post: rein.jarvellill@setomaa.ee
Keeletoimõtaja Palmi Silvi
Seto keele tõlkja Sarvõ Öiõ
Külesäädmine Lööpri Priit

Välläandja: Setomaa Liit

Setomaa kolleegium: Külviku Helen, Kauksi Ülle, Laaneotsa Annela, Matvei Arvi, Sarvõ Öiõ, Leima Aarne, Kruusamäe Meelike, Jüriõ Vello, Järvelilli Rein, Leima Evelin, Mustimetsa Indrek.

Trükjä: Printall AS

Lehe ilmumist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm ja lisalehte Vahtsõt Vallah Setomaa vald.

KAASTÜÜ' saata: kauksiyll@gmail.com
vai Setomaa aoleht, Obinitsa külä, 65301, Võro maakund.
SETOMAA VALLA UUDISÕ' saata: rein.jarvellill@setomaa.ee
Tähtaig õga kuu 12. kuupäiv.

Lehe telminõ ja reklaam: tel 5627 3889, info@setoinstituut.ee

Tunnustuse pälvinud õpetajad koos vallavanema ja vallavolikogu esimehega.

Foto: Rein Järvelill

Tänu ja tunnustus õpetajatele

Õpetajate päeval, 5. oktoobril toimus Värskas Kultuurimajas Setomaa valla haridusvaldkonna töötajate tunnustusüritus. Kontsert ja kohvilaud olid tänuhäeks ning tunnustuseks valla õpetajatele. Parimaid tunnustati valla tänukirjaga.

REIN JÄRVELILL

Vahetult enne tänuüritust rõhutas vallavanem Raul Kudre õpetaja ameti olulisust: „Hea haridus sõltub otseselt heast õpetajast. Tunnustame ja märkame täna Setomaa valla õpetajaid ning teisi hariduse vald-

konna töötajaid, kellest säravamatele anname üle valla tänukirja. Tähtis on väärtustada neid, kes panustavad igapävaselt meie laste tulevikuks.“

Õpetajate päeval said valla tunnustuse ja tänukirja:

- **Liina Palu** – Setomaa valla aasta õppeasutuse juht ja Võru maakonna aasta õppeasutuse juht 2022 laureaat;
- **Helena Elgindy** – Setomaa valla aasta põhikooli aineõpetaja 2022 ja Võru maakonna aasta põhikooli aineõpetaja 2022 laureaat;
- **Maila Hainsoo** – tänuväärse töö eest eesti keele ja inglise keele õpetajana Mikitamäe Koolis, Võru maakonna aasta põhikooli aineõpetaja 2022 nominent;
- **Merike Kull** – tänuväärse töö

eest klassiõpetajana Värskas Gümnaasiumis, Võru maakonna aasta klassiõpetaja 2022 nominent;

- **Rein Tarros** – tänuväärse töö eest klassijuhatajana Meremäe Koolis, Võru maakonna aasta klassijuhataja 2022 nominent;
- **Sigre Andreson** – õpilasi arendava ja innustava töö eest õpetajana Meremäe Koolis;
- **Annika Sirendi** – liikumisharrastuse propageerimise ja uuendusmeelsete õpimeetodite rakendamise eest kehalise kasvatuse õpetajana Mikitamäe Koolis;
- **Tiiu Laane** – pühendunud töö eest õpetajana Mikitamäe Koolis;
- **Kaie Kõivik** – pühendunud ja väga hea töö eest õpetajana Meremäe Kooli Obinitsa liitühmas;
- **Signe Raudkepp** – pühendu-

nud ja tänuväärse töö eest õpetajana Värskas Lasteaias;

- **Janika Teervalt** – ideederohke ja aktiivse töö eest õpetajana Värskas Lasteaia setokeelses õuesõpperühmas;
- **Terje Vako** – väga hea töö eest õpetaja abina Värskas Lasteaia söimerühmas;
- **Kristel Uiboupin** – rahvusvaheliste projektide vedamise eest Värskas Gümnaasiumis;
- **Elo Toom** – energilise ja järjekindla töö eest õpetajana Setomaa Muusikakoolis;
- **Galina Viskar** – pikaajase ja pühendunud töö eest õpetajana Setomaa Muusikakoolis;
- **Triinu Arund** – eduka koostöö käivitamise eest Setomaa Noorsootöö Keskuse ja Setomaa valla koolide vahel.

Palju õnne ja edu kõigile õpetajatele!

Arno Metsaluigel on rohkem fänne kui Thierry Neuville'il

REIN JÄRVELILL

Oktoobri alguses toimunud 55. Saaremaa rallil tegid oma sportralli debüüdi Setomaa rallisõitjad Arno Metsaluik ja tema kaardilugeja Mati Solom. Nagu tehnikaaladel võib tihti juhtuda, jättis purunenud käigukast viiendal kiiruskatsel mehed raja äärde. Kuidas juhtus nii, et Kostkova külast Sil-köstõ metsa vahelt jõuti Saaremaa rallile?

Käisin Arno väikeses kodugaraažis asja uurimas. Arno oli parasjagu oma võistlusauto kapoti all midagi putitamas. Rallimehe sõnul on ta juba aastaid huvitunud motosportidist ja tehnikast, osalenud rahvarallidel ning kohalikel põllu- ja jäärajasõitudel. Rahvarallidelt algas ka koostöö teise Värskas mehe Mati Solomiga, kes on nüüd kaardilugejaks. Unistus oli aga hakata tegema tõsisemaid sõite ja ehitada valmis EMV7 klassi masin.

Muidugi oli esimesel pärisrallil katkestamine suur pettus, kuid Arno on täis otsustuskindlust, et järgmisel aastal osaleb ta terve võistlushooaja Eesti meistrivõistluste etapidel kindla eesmärgiga jõuda ka poodiumikohtadele. Oma Saa-

remaa sõidu kohta aga kostis: „Esimesel sportrallil ei julgenud kohe lammutama hakata, püsisime keskmiste seas, aga siis lagunes käigukast ... Saaremaale poleks muidu läinud, kui sõbrad poleks toetanud. Uueks aastaks oleks vaja sponsoreid leida, auto tuleb korda teha, aga sponsorite osas veel kindlust pole.“ Lõpetuseks kinnitas Arno, et ta pole jutumees, vaid rohkem sõidumees.

Tiimi mänedžer Vaido Uibo arvas, et kui mees on aasta otsa vaeva näinud, ehitanud auto ja unistab suurest rallist, siis on aus teda toetada. „Arnos on palju potentsiaali,“ on ta veendunud, „tuleb toetada ja tuhat tänu ka kõigile teistele toetajatele!“

Vaido eestvedamisel pandi Saaremaa ralli jaoks kokku tiim, koguti stardiraha ja vahendid tehnika jaoks ning koos toetusmeeskonnaga sõideti Saaremaale. Tiimi toetusmeeskond oli võistluste startis nii häalekas ja silmapaistev, et ralli kommentaator Kalev Kruus oli üllatunud ning pakkus, et Arno on rohkem fänne kui Thierry Neuville'il.

Soovime Arnole ja Matile järgmisteks rallideks paremat tehnikaõnne ning jääme põnevusega häid tulemusi ootama.

Saaremaa rallil stardi eel.

Foto: Mati Kunst

Setomaa Vallavalitsus ootab kandidaate Anne Vabarna nimelisele omakultuuripreemiale

Setomaa Vallavalitsus kuulutab välja kandidaatide esitamise Anne Vabarna nimelisele omakultuuripreemiale. Preemia antakse traditsioonilise seto pärimuskultuuri edasikandmisel tehtud silmapaistva töö eest preemia väljaandmise aastal.

Välja antakse kaks 500 euro suurust omakultuuripreemiat:

- preemia inimesele või kollektiivile Setomaa vallast;
- preemia inimesele või kollektiivile väljastpoolt Setomaa valda.

Kandidaatide esitamise tähtaeg on 14. november 2022.

Kirjalikus ettepanekus tuleb välja tuua järgmised andmed:

- kandidaadi või kollektiivi nimi ja kontaktandmed;
- preemia väljaandmise aastal tehtud ja tunnustust leidnud töö kirjeldus;
- ettepaneku esitaja nimi ja kontaktandmed.

Ettepanekud esitada aadressil Setomaa Vallavalitsus, Pikk 12, Värskas alevik, Setomaa vald, 64001, Võru maakond või e-posti teel vald@setomaa.ee.

Preemiad antakse kätte omakultuuriõhtul 19. detsembril 2022 Värskas Kultuurimajas. Preemiate andmist toetab Kultuuriministeerium.

setomaa
VALD

Pakub tööd:

SOTSIAALOSAKONNA JUHATAJALE

Sotsiaalosakonna juhataja ametikoha põhieesmärgiks on osakonna töö koordineerimine ja juhtimine ning sotsiaaltoetuste töö korraldamine ja järjepidevuse tagamine Setomaa vallas.

Avaldus ja elulookirjeldus koos haridust tõendavate dokumentide koopiatega palume saata hiljemalt 13. novembriks 2022 aadressile vald@setomaa.ee
Vaata lähemalt: setomaa.kovtp.ee/vabad-tookohad

Sügis on Setomaa vallas toimekas

Tahaks alustada Eesti-Vene piiril toimuvast. Täna-seks võib öelda, et piiril on olukord rahunenud, sest Ukraina põgenikke on Luhamaa ja Koidula piiripunktides väga vähe. Mis on selle põhjus, keegi seda täpselt ei tea, aga kindlasti viidi osa inimesi piirilt minema ja tagasi ei lastud. Lisaks piirati juba Pihkvas Ukraina busside liikumist ja lisaks veel ka Kertsõ silla purunemine on põgenikevoolu vähendanud. Samas on Läti piiril jätkuvalt järjekorrad ning olukord võib kiiresti ka meil muutuda. Päästeamet koos erinevate partneritega, kellest üks on vald, valmistuvad ka suuremaks põgenikevooluks.

Koolide esimesed kaks kuud õppetööd on lennanud kiirelt ja juba varsti on esimene koolivaheaeg. Mulle teeb head meelt, et õppetöö käib kenasti ja me laste edukad tegevused on ka vallarahvale silma jäänud. Sotsiaalmeedia on huvitavaid tegevusi ja erinevaid saavutusi täis.

Kindlasti tuleb tunnustada meie valla kolme kooli, kellel on mahetunnustus, see tähendab, et 20–50% kasutatavast toorainest on mahe ja kõigil on taotletud PRIA-st ka koolitoidu lisavahendid, et meie laste söögilaud oleks tervislik, kohalik ja maitsev. Tõsiselt on teema ette võtnud ka Värskas Lasteaed ja usun, et ühel hetkel jõuab sinna ka Setomaa Hooldekodu köök.

Siit on ka hea edasi minna Mikitamäel valmiva hooldekodu uue hoonega. Usun, et novembris on esimesed hooldealused hooldekodus sees ja maja saab toimima. Maja on energiasäästlik, katusel päikesepaneelid ja kütteks maaküte. Loodame energiakulud kontrolli all hoida ja eakatele head teenust pakkuda. Riik on lubanud järgmise aasta juulist hakata hüvitama hooldekodu kohti inimestele, siis võime ka öelda, et meilgi on toimumas hooldekodude reform vallas! Peamine eesmärk on siin ikka see, et tõsta hoolduse kvaliteeti ja parandada eakate elamistingimusi.

Vallavalitsuses toimuvad ka sisemised arengud ja käib töö elektrooniliste taotlusvormide laiendamiseks kasutuselevõtuks. See tähendab seda, et ID-kaardiga sisse logides saab esitada lihtsamalt erinevaid taotlusi vallale, alustades sotsiaaltoetustest kuni näiteks „Noored Setomaale“ toetusseemni taotluseni.

Seto kultuurinäädala sündmused ja parimate ettevõtjate väljavalimine on lehe ilmumise ajaks toimunud. Loodan, et kõik leidsid endale midagi seto nädalast ja tublid ettevõtjad on tunnustatud.

Käib järgmise, 2023. aasta eelarve projekti koostamine ja suureks väljakutseks on õpetajate palgaga võrdse palga maksmine lasteaia ja huvikooli õpetajatele nagu Setomaa vallas kohane. Kuna viimased palgad tulevad valla enda eelarvest, siis meil on vaja suuri summasid selleks, ehk tulubaas peab ka tõusma. Loomulikult soovivad ka kõik teised töötajad palgatõusu ülisuure inflatsiooni valguses, aga kas me seda suudame, on teadmata. Igal juhul on eelarve kokkusaamine suur pingutus ja valikute tegemine.

RAUL KUDRE,
vallavanem

Setomaa Vallavolikogu istung 29.09.2022

- Kinnitati Setomaa valla arengukava 2022–2031.
- Võeti vastu Setomaa valla 2022. aasta I lisaelarve kogumahauga 566 136 eurot.
- Kehtestati määrus „Setomaa valla haridusasutuste hooldekogude moodustamise kord ja töökord“.
- Otsustati taotleda Setomaa vallas asustussüsteemide piiride muutmine – eesmärk küladel lahkmejooned viia vastavusse maakatastris registreeritud katastriüksuste piiridega, küla-

- de lahkmejooned korrigeeritakse kompaktsemateks, välditakse sopistumisi ja ebaloogilisi siksakke, 38 maatükil muutub asustussüsteemi nimi.
- Otsustati nõustuda Tiklasõ külas Kõivosaare ja Kauripõllu kinnistutel Marinova V uuringu-ruumi geoloogilise uuringu loa andmisega Krüüdneri Karjäär OÜ-le tingimustega hinnata väärtusliku põllumajandusmaa kasutuse muutmist ja arvestada võimalikult suure ulatusega säilitamise vajadusega, puurauke

- mitte teha teekaitsevööndisse, esitati tingimused, millega arvestada edaspidi kaevandamisloa taotlemisel.
- Otsustati muuta Setomaa valla ja Paldiski Sadamate AS vahelist Koidula transpordikeskuse hoonestusõiguse lepingut – vähendada hoonestusõiguse tasu kolmeks aastaks 3495,74 euro võrra ja määrata hoonestusõiguse aastatasuks 28 500 eurot.
- Setomaa Vallavolikogu revisjonikomisjoni esimeheks valiti

Margus Palok, aseesimeheks Lembit Lassik, liikmeteks Imre Liivago, Rein Kooser ja Üllar Tamm.

■ Setomaa Vallavolikogu kultuuri- ja spordikomisjoni esimeheks valiti Einar Raudkepp, aseesimeheks Lembit Lassik, liikmeteks kinnitati Anzelika Gomozova, Ingrid Kala, Vaido Uibo, Aarne Leima, Aleksander Sven Esse, Ahto Raudoja ja Guuri Piholaan.

HELLE PALOK,
vallasekretäri nõunik

Ettevõtlus Setomaal edeneb

TARMO KRIIS

ettevõtluskoordinaator

Setomaa Liit ja ettevõtluskoordinaator on tänavu Rahandusministeeriumi regionaalarengu toetusprogrammi abil ettevõtjatele mitmeid kaasavaid sündmusi korraldanud.

Märtsi lõpus käis grupp Setomaa ettevõtjaid tutvumas Tartumaa ettevõtete ja ettevõtluse tugistruktuuridega. Osalejatele avaldas muljet Tartu Ärinõuandla tegevus ja võimalused ettevõtluse edendamiseks. Sellise mastaabiga tuge alustavatele ettevõtetele ei ole Setomaal vastu panna, aga eks suurema linna võimalused ongi teistsugused. Leides koostöövõimalusi Tartu ärinõuandla klientidega, on meiega erilistel ettevõtetel võimalus tugistruktuuri teenustest kaude osa saada.

Augustis Lüübnitsa laada raames toimus esmakordselt

Tartu ettevõtjad külas VIP Mööbel OÜ tootmisüksuses. Selgitusi jagab ettevõtte juhataja Kalle Kaup.

Foto: Tarmo Kriis

Setomaa ettevõtlusmess, mis andis Setomaa ettevõtetele võimaluse oma toodangut või teenuseid tutvustada. Tootenäidiste pakkumiseks kulus joogitopse üle kahesaja.

Kui arvestada pisut vähem muidu uudistajaid, siis sai umbes 300 laadalist mingisu-

guse ülevaate Setomaa ettevõtlusest ja selle tublidest esindajatest, kes ennast kohapeal kiitmast ei väsinud.

Septembri alguses külastas Setomaad Tartumaa ettevõtjate ja Ärinõuandla delegatsioon. Tagasisides tartlastelt jäi kõlama, et Setomaa ette-

võtjatel on õppida tegemise rõõmu. Meie tegijad on stressivad. Neil on töö kõrvalt aega ka elada, kuna eesmärgiks ei ole äri iga hinna eest kasvatada, vaid teha just jõudumööda ja nii, et oleks nautitav. Ärinõuandla juhendmaterjalid sellist ettevõtluse stiili ette ei näe – ikka ainult kasvule peab olema orienteeritud. Kinnitust leidis setode kuulus äri-vaist ja müügiõskus.

Käesoleva aasta jooksul on Setomaal äriregistrisse lisandunud 30 uut ettevõtet. Äriregistrile laekunud majandusaasta aruannete andmete alusel on 2021. aastal Setomaal ettevõtluse kogukäive võrreldes eelneva aastaga suurenenud märkimisväärselt 5,7 miljoni euro võrra, mis on umbes 20% varasemale lisaks. Tõsi, kolmandiku kasvust andis AS Värskas Vesi, aga ülejäänud kaks kolmandikku on sadade innukate ja oma tööd nautivate ettevõtjate ühine panus.

Margery Roosimaa – Setomaa valla uus arendusspetsialist

Setomaa Vallavalitsuse kommunikatsioonispetsialist palus uuel arendusspetsialistil end tutvustada.

Margery Roosimaa: „Pärit olen ma siitsamast Setomaalt. Kooliteed alustasin Mikitamäe 9-klassilises koolis ja kõik oma lapsepõlvesuved olen veetnud Setomaal. Vahepealse elu olen elanud pealinnas ja pealinnas ümbruses, aga Setomaa on koht, mis on alati minu südames ja mõtetes olnud. Kolm aastat tagasi soetasin endale Setomaale tühjana seisnud talukoha, mis andis võimaluse rohkem siin aega veeta. Seto-

Margery Roosimaa.

Foto: Rein Järvelill

maale päriselt tagasi tulim alles käesoleva aasta kevadel.

Minu senine töökogemus on olnud sotsiaalsektoris. Alustasin tööd puuetega laste ja puuetega inimestega. Peamiselt olengi tegelenud puuetega inimestega ja puuetega inimeste teenuste arendusega nii era- kui riiklikul tasandil. Viimased seitse aastat olen tegutsenud eraettevõtjana, pakku- des koolitusi ja nõustamisteenuseid sotsiaalteenuseid osutavatele asutustele. Olen saanud kaasa lüüa uute asutuste loomisel, uute teenuste arendamisel ja asutuste/teenuste kvaliteedi

arendamisel, kirjutanud ja ellu viinud erinevaid projekte.

Mulle on alati huvi pakkunud uued väljakutsed, uued teemad, uute asutuste käimallükkamine.

Setomaa on minu hinnangul viimastel aastatel väga palju arenenud ja seda on olnud väga huvitav kõrvalt vaadata. Setomaa Vallavalitsuse arendusspetsialisti ametikoht tundus mulle huvipakkuv ja ootan huviga, kuidas saan ise valla arengus kaasa lüüa. Minu töös on kindlasti väga oluline koostöö teiega. Olen avatud koostööle ja teie mõtetele.“

Setomaa Vallavalitsus

Keskkonnaloa andmise ning keskkonnamõju hindamise algatamata jätmise teade

Keskkonnaamet teatab, et Setomaa Vallavalitsuse (registrikood 75025041, aadress Võru maakond, Setomaa vald, Värskas alevik, Pikk 12, 64001) taotluse alusel on antud keskkonnaluba nr KL-516540 Võrumaal Setomaa vallas Beresje külas Navoloki tn 3 (46501:002:0095) maaüksusel Beresje väikepaatide sadama rajamiseks, mille käigus toimub Peipsi järve süvendamine (sadama akvatoorium 1600 m³, sissesõidutee 1500m³), Navoloki tn 3 maaüksusel veekogu põhja süvenduspinnase paiguta-

mine (550 m³) ning Navoloki maaüksuse piires Peipsi järve kaldajoone muutmine. Keskkonnaloa kehtivus on 10 aastat, vee erikasutustegevusi on lubatud loa kehtivuse jooksul läbi viia ühekordselt.

Keskkonnaloa taotluse menetluse käigus koostas Keskkonnaamet taotletavale tegevusele keskkonnamõju hindamise vajaliku eelhindangu, milles jõuti järeldusele, et kavandataval tegevusel puudub oluline keskkonnamõju ning keskkonnamõju hindamine jäeti algatamata.

Haldusakti ja muude asjasse puutuvate dokumentidega on võimalik tutvuda eelneval kokkuleppel Keskkonnaameti kontoris kohapeal ning digitaalselt Keskkonnaameti keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS (<https://kotkas.envir.ee>), menetluse nr 119658, keskkonnaloa nr KL-516540.

KESKKONNAAMET

Muusikakoolil täitub esimene veerandsada

Setomaa Muusikakoolil (endine Värskas Muusikakool) täitub sel sügisel 25 aastat kooli loomisest

TIINA KADARPIK

Setomaa Muusikakooli direktor

Nimemuutuse 2021. aastal tingis asjaolu, et koolil on filiaalid Mikitamäel (alates 2018) ja Meremäel (alates 2019), seega hõlmame tänaseks oma tegevusega kõiki muusikahuvilisi õppureid Setomaal.

Kooli struktuur on paindlik ja mitmekülgne. Meil on eelklass (alates 6. eluaastast), noorem (1.–4. klass) ja vanem (5.–7. klass) aste, lisa-aastad kooli lõpetanud õpilastele ja täiskasvanute õpe. Õppida saab nii klassikalisel kui ka pärimusmuusika suunal ja seda nii põhiõppes (3–5 nädalatundi) kui ka vabaõppes (1–2 nädalatundi). 2022/2023. õppeaastat alustasime 75 õpilasega ja leiame üheskoos õppuritega, lapsevanematega ning õpetajatega igaühele sobiva õppevormi. Setomaa valla toetus meie tegevusele on olnud silmapaistev läbi aastate, olemas on mitmekesine pillipark, vajalik inventar ja väärtustatud õpetajad.

Kool avati 1997. aasta sügisel. Otsuse taga oli eelkõige toonane vallavanem Vello Lövi. Endine valla majandusjuht Ülo Kõivo kurtis terava rahapuiduse üle, kuid andis endast parima ja sügiseks olid ruumid remonditud ning muusikakooli vajadustele sobivateks kujundatud. Ruumide puitpõrandad said nii hea kvaliteediga, et püsisid tänaseni.

Esimeseks direktoriks oli Inge Tolga ja esimesteks õpetajateks Galina Viskar, Tiina

Kadarpi, Maaja Glaser ja Heli Haring. Õpetati vaid kahte pilli, klaverit ja akordionit. Muusikakool alustas 24 õpilasega, Röpina Muusikakoolist tulid mõned õpilased meile 2. ja 3. klassi. Edasistel aastatel lisandus uusi pille ja uusi õpetajaid. Inge Tolga juhtis kooli 10 aastat ja sügisel 2007 sai uueks direktoriks Tiina Kadarpi.

25 aasta jooksul on muusika-

koolis töötanud 39 õpetajat, hetkel töötab 10 õpetajat, neist mõned osalise koormusega. Koolilõpetajaid on meil alates 2002. aastast ja neid on kokku 72. Vaid 2018. aastal polnud meil ühtki vanema astme lõpetajat.

Aastast 2011 avasime eelklassi ja 2012 täiskasvanute õppe. Õppurite arvu vähendanud koroona-aastad on õnneks

möödas ja sellel sügisel alustas pillimänguga taas kaks muusikahuvilist täiskasvanut.

Alates 2007. aastast tekkis pärimusmuusika õppesuund, mis on osutunud elujõuliseks tänaseni. Üleriigilistelt pärimusmuusikute võistumängimistelt on koju toodud mitmeid võite ja diplomeid. Aastast 2008 õpetame karmoškata ja alates 2011. aastast väikekannelt. Aktiivsemad ansamblid olid meie koolis Trallikud, Sõõriq, Ubina', viiuldajate, akordionistide ja väikekannelde ansambel. 2016. aastal nimetasime pärimusmuusikat mängiva ansambli ümber Värskas Muusikakooli Pilliklubiks, viimastel õppeaastatel sai sellest Setomaa Muusikakooli Pilliklubi. Pilliklubi on osalenud 2017. ja 2019. aastal üleriigilisel laulu- ja tantsupeo raames korraldataval rahvamuusika peol ja püüab sinna jõuda ka tuleval, 2023. aasta suvel.

Muusikakool on jätnud olulise jälje paljude noorte ellu, oleme uhked, et ka meie kasvandikest paljud on valinud otseselt või kaudsemalt muusikutee. Edasi õppima on läinud ja kõrgkooli juba lõpetanud Jalmar Vabarna, Gloria Kadarpi, Laura Kruusamäe, Ivo Laanelind ja Kätlin Vahter. Õpinguid jätkavad ja/või muusikutööga ning harrastusega tegelevad aktiivselt Rainer-Robert Suun, Kermo Kukk, Helis Kraav, Evelin Ämarik, Ruti Enn (Kirikmäe), Kristiina Sokk, Elina Keerpalu, Anete Vabarna, Mariete Kena, Jaanus Viskar, Martin Kütt, Daniel Kütt, Paul Hunt, Joosep Toom, Laura Nõmme ja Kennet Gabriel Kadarpi.

Soovime ka edaspidi õpetada uudishimulikke muusikahuvilisi õpilasi ja püüame kohaneda nutiajastu erisustega. Ees ootavad uued väljakutsed.

Teistmoodi koolipäev Värskas Gümnaasiumis

23. septembri hommikul liikusid koolimajast välja õpilaste grupid, sest toimus õuesõpe. Õuesõpe tähendab õppimist ehedas keskkonnas; erinevate meeltega kogemist; tegevuses vahetut osalemist ning teistega õpitu kogemuse jagamist ning omandatud teadmiste edasiõpetamist.

Määratlust järgides tegutsesid 1.–5. klassi õpilased Värskas Talumuuseumi õpitubades ning pärast praktilisi tegevusi süvendasid sõprust raamatukoguga, kus kohtusid kõigi lemmiku Lottega. 6.–9. klassi noored õppisid pool päeva Tartus Eesti Rahva Muuseumis, saades giidi seletusel vahetult teadmisi Eesti kultuuriloo püsinaäituselt „Kohtumised“. Giidituuri järel vaadati kunstinäitusel „Värvide ilu. Eesti kuldaja kunst Enn Kunila kolleksioonist“ Eesti maalikunsti 20.

sajandi alguse kunstnike töid ning dokumentaalfilmi maalikogu kohta.

Õuesõppe teine osa sisaldas AHHA külastust (6., 7. ja 9. kl) ning bowlingumängu (8. kl).

Samal ajal võistles grupp orienteerujaid Valgehobusemäel Eesti Koolisporidi Liidu võistlustel valikorienteerumises väga edukalt (väikeste koolide üldarvestuses 1. koht).

Gümnasistid täiendasid oma teadmisi e-õppes ülesandeid lahendades, mis kindlasti lisaks teadmiste hankimisele arendas ka oma aja planeerimise oskust.

See kõiki tegutsema kutsumine toimus tänu koostööle aineõpetajad-õpilased-klassijuhatajad; muuseumi ning raamatukogutöötajad ja rahumeelne bussijuht Aivo Toonekur.

ILME HOIDMETS,
õppejuht

Värskas noored Eesti Rahva Muuseumis unustatud IT-vahendeid uurimas.

Foto: Kersti Leping

Kirju sügise algus Värskas Lasteaias

Värskas Lasteaia uus õppeaasta algas väga tihedalt ja kiirelt. Septembri alguses said õpetaja abid endale uued abilised – nõudepesumasina. Tänu sellele läheb nende töö hõlpsamini ning nad jõuavad õpetajaid abistama kiiremini kui varem. Hoovi pealt sai maha võetud ka mõned puud, mis olid ohtlikuks muutunud.

Ka sel aastal osalevad meie lasteaia koolieelikud Võrumaa koolieelikutele mõeldud programmis „Tunnen, tean, oskan“ ning esimene koolitee ülevaatus koos abipolitseinikuga on juba tehtud. Külastasime ka Lasva lasteaeda, kus oli koolieelikutele välja mõeldud sportlik programm ning lapsed said koos haldjatega seigelda.

Septembri lõpus leidis aset spordinädal, mille raames tuli igal rühmal mõelda välja sportlikke tegevusi, mida teha kõikide lastega koos õues. Nädalat alustasime hommikuvõimlemise ja orienteerumisega, siis käis külas jännes, kellega koos otsiti aaret. Aiariühm tekitas laste ja õpetajate vahel väikese vastasseisu ning lastele meeldis väga kõievedu õpetajate vastu. Liitriühm korraldas lastele fotojahi, mille raames tuli lastel öhe pealt otsida juba tuttavaid kohti, aga erinevate nurkade alt. Spordinädala lõpetas laste-

Lapsed aardejahil.

Foto: Sanna Saarestik

aia personal retrodresside, terviseloitsu ja auhindade jagamisega. Iga laps sai vahva ja praktilise spordinädala torusalli.

Seto nädal algas ühise lipu heiskamisega, see hümni kuulamisega õues, lipuplatsil. Rühmad käisid kultuurimajas ühiselt kahte seto tantsu tantsimas. 5. oktoober oli õpetajate päev, siis käis lasteaia personal haridustöötajate tunnustusüritusel kultuurimajas. Seto nädal lõppes laste jaoks ühise kahe pika laua taga söömisega all fuajees. Söögiks pakuti seto putru. Lapsi oli palju, kuid lärmi ja juttu palju vähem kui rühmades söögi ajal.

Kes palju teeb, see palju jõuab ja nii on ka Värskas Lasteaias.

SANNA SAARESTIK,
Värskas Lasteaia direktor

Saage tuttavaks muusikakooli õpetajatega

- **Galina Viskar** – klaveri-, karmoška- ja ansambliõpetaja. Kooli kõige staažikam õpetaja on töötanud muusikakoolis selle loomisest, 1997. aastast alates. Pikkade aastate jooksul on ta lisaks muusikaloo õpetamisele tegeleenud aktiivselt ja edukalt karmoškamängijate koolitamisega. Tema juures on aastate vältel õppinud nii noori kui ka täiskasvanuid. Koos ansambliga Karmona on Galina rõõmustanud meid oma pillimänguga paljudel kogukonna sündmustel. Muusikakoolis on ta algust teinud uue karmoškaansambliga.
- **Elo Toom** – klaveri-, karmoška-, ukulele- ja ansambliõpetaja. Koolis töötanud 20 aastat. Käesoleval õppeaastal valmistab Elo ette pilliklubi mängijaid konkureerimaks noorte laulu- ja tantsupeo raames toimuvale rahvamuusika peole. Suurel peol on pilliklubi käinud Elo juhendamisel varem kahel korral. Elo on energiline, järjekindel ja

sütitav õpetaja, kes leiab alati toimivad õppemeetodid oma õpilaste jaoks.

- **Meeli Härmsen** – väikekandle-, klaveri-, eelklassi- ja solfedžoõpetaja. Töötanud koolis 22 aastat. Meeli on juhendanud koos Eloga aastaid pilliklubi ja käinud lastega Tallinnas rahvamuusika peol. Lisaks sellele on ta aktiivselt osalenud oma väikekandle õpilastega üleriigilistel kandlefestivalidel, maakonna ja kogukonna sündmustel. Meeli on eelklassi õpetajana oskuslikult suunanud kõige nooremaid edasistele õpingutele ja saavutab lastega usaldusliku kontakti.
- **Einike Vassel** – Meremäe filiaali laste ja täiskasvanute pilliõpetaja. Töötab koolis kolmandat õppeaastat, õpetab viiulit, klaverit, väikekannelt, karmoškata, ukulelet ja on ansambliõpetaja. Einike armastab lastega ka suviti kokku saada ja pilli mängida ning oli 2022. aasta veebrua-

ris talvise pillilaagri eestvedajaks.

- **Edvin Vendt** – akordioni- ja karmoškaõpetaja. Koolis töötanud 18 aastat. Edvin ei peleta kedagi pilli juurest eemale, vaid otse vastupidi – tihti on poisid tunnis pikemaltki, kui tunniplaanis ette nähtud. 2014. aastal valmis CD „Me armas-tame akordionit“, kus Edvin esitab lemmikmuusikat koos oma õpilastega. Peale plaadi ilmumist mängitakse koolis neid lugusid tänaseni.
- **Kait Tamra** – viiuli-, kitarr- ja ansambliõpetaja. Töötanud muusikakoolis seitse aastat. Kait leiab lastele jõukohase ja meeldiva repertuaari, musitseerib alati ka ise koos õpilastega ja vahel laulab ka. Selle üle oleme alati rõõmsad, sest Kait on üle riigi tuntud helilooja ja artist. Käesoleval õppeaastal juhendab ta koos Eloga pilliklubi.
- **Martin John Leamon** – kitarr- ja ukuleleõpetaja Mikitamäe filiaalis ja Värskas. Töö-

tanud koolis neli aastat. Martin on saavutanud lastega hea kontakti, õpib aktiivselt eesti keelt ja armastab pärimusmuusikat, kuid ei kohku ära ka Metallica lugude mängimisel. Martin on väga rahumeelne ja kannatlik, keegi pole koolis teda vihase ja pahurana näinud.

- **Peeter Pai** – kitarr- ja ukuleleõpetaja Meremäe filiaalis. Töötab kolmandat õppeaastat. Peetri õpilased on veebikontsertidel üles näidanud kindlameelsust ja head esinemisoskust. Peeter on pikaajaste kogemustega pedagoog ja muusik, kelle mitmekülgsed teadmised ja lai silmaring tulevad kasuks ka pilliõppes.
- **Iisak Sulev Andreller** – basskitarr- ja kitarrõpetaja, kes tuli peale viieaastast pausi tagasi kooli. Iisak mängib Nedsaja küla bändis ja nakaatab ansamblipisikuga ka kooli õpilasi.
- **Tiina Kadarpi** – klaveri-, laulu- ja solfedžoõpetaja. Koolis alates 1997. aastast.

Katsas „Ülikuul rattil“

Kõik tiidvä', õt tsirgu' lindasõ' sügüse ar' lõunamaalõ, niisamatõ kimmäs om tuu, õt viimatse' katõsa aastakka om sügüse Seto Instituut kõrraldanu' väliülikuuli „Ülikuul rattil“. Muidoki võisi' tuu olla' vannamuudu rattil, a olõ-i inäp hobõsit, õi rattit ja nii tulõ bussitsõõrõga läbi aia'.

RAUDOJA AHTO
Seto Instituudi vedosnik

Kiä viil tiia-i, kuvvamuudu meil tuu „Ülikuul rattil“ vällä näge, sõs kõrraga anna tuust tiidä'. Õga aastak sordi mi instituudih vällä üts-kats Setomaa nulka, kohes võisi' tuu reisu tetä'. Sõs kae perrä, mis sääl kandih põnovat om, tii ettevalmistusõ', lepü inemiisiga kokko, kiä tuud kanti kõõ parõbahe tundva', ja nuist saavaki' ülikoolih lek-tori'. Muidoki saava' reisu pääl sõna kõik, kiä' tiidvä' tuust kan-dist tõisilõ põnovat kõnõlda' vai näüdädä'. Timahava sõidi mi müüdä Vaaksaarõ ja Koo-lina nulka. Minevä aastak sõidi müüdä Poloda nulgä viiri, kats aastakka tagasi oll' ülikuul hoobis vii pääl – sõidi Seto Line'i suurõ lootskuga müüdä Verska lahtõ ja Õrsava järve.

Päämätselt korjus kokko paarkümmend huvilist, kiä' tahtva' uma kodokandi kottalõ rohkõpa tiidä', ja nii mi naka müüdä külli, tsässonit, matu-sõkotussit helõma. Timahava trehväs mi ülikuul Setomaa hällüpäävä – 9. oktoobri pääle ni märkse vällä, õt vaest võisi' ka Seto Kongressi Vanõbidõ Kogo miika üteh tulla' ja reisu pääl tuud Setomaa jaost tähtsät päivä pitä' ja uma kodokandiga viil tutvapast saia'. Teno toolõ oll' inemiisi ka rohkõpa – tuuh mõttõh ülikooli rekord – nelli-kümmend hinge.

Tuust, mis mi timahava näie ni minkast kuuli, tuust proomi ka teele tiidä' anda'. Edimält, õt jouda' Vaaksaarõ nulka, tull' sõita' müüdä Mokornulga nukatagõtsit. Kuna tegemist oll' pühapäävätsse pääväga ja mõtõh Härmä tsässonahe künnel panda', võtsõ plaani sõita' läbi Tääglova ja Lindsi külli. Sääl mi bussist maaha lää-s, a hulga põnovat saiõ ka aknast kaia'. Tääglova külä inemisõ' om alalõ hoitnu' vana taropedäjä (midä om peet ka lautsipedäjäst) tüve, mis om veet Tääglova-Rokina tii viirde. Keset küllä, tiiristi pääl om olnu' pühä kotus, koh katus viil parhillaki pihl. Inne-vanast oll' sinnä' pailakõisi kõüdet ja kopkit visat, ku pulma-rong müüdä sõitsõ. Tääglovast om peri ka lauluimä Linnupuu Anne, mitmõ' mi pundist tiidse' timmä, a tuud, kost tä peri, kõik viil tiia-s.

Inne Lindsi küllä tii veereh kasus Lindsi külä lautsipettäi. Soo puu kottalõ om 1994. aastagal Mehiläse Semmen kõnõlnu': „*Katssada aastaga vähemalt om ta vana. Ma mäletan, sääne ku ta oll'. Matuse aig egä surnu viidi sinna, et tule-õi kodu, sinna puu mano viidi är'. Sellepärast lautsipuuks kutsutigi. Keriko mano viidi är'. Ja säält sis viidi edasi hobesega.*“

Obinitsa ümbre küllih om mitmit lautsipuid olnu' – Obinitsa, Tääglova, Hilana, Mel-dova jt. Hallõ om tuust, õt siih kandih om alalõ jäänü' õnnõ taa üts. Põnova aoluuga puid om

siih kandih olnu' õks rohkõpa – üle nurmõ paistus Antkruva Kusanapettäi. A om viil olnu' tõisigi sääntsit suuri puid, midä viil tiidäs – Tunajamäe pettäi, mis häõsi, ku ehtedi Obinitsa-Võro vahtsõt suuritiid 1989. aastagal, Antkruva lautsipettäi.

Siih Lindsi küläh olõ-i tsäs-sonat olnu', kokko om käut kas Härmä tsässona mano vai õks rohkõpa Obinitsa kerkohe. Mõni aastak tagasi märke' küläinemisõ' vällä, õt küläh võisi' õks pühitset kotus olla', ja ehtedi väigokõnõ tsässona-kõnõ, mis om posti otsah. Innit-sel aol om sääntsit õks olnu' – Tailovah, Korodissah, Petsere lähkoh Paatskohkah, a alal olõ-s ütteri säänest. Õnnõst om Paatskohka ja Korodissa uma pildi pääle vöödõt ni nuidõ perrä saa jo ilosahe vahtsõ tetä' ja tuud tettigi. Säänestmuudu hoiõtas alalõ mi kandi eis-muudu aoluku. Ma tiia ka tuud, õt ku olnu-s Timmo Margust, kiä võtsõ kümne aastaga iist ette üles rako' Härmä tsässon, olnu-s arvada' ehtet ka siiä' tuud väigokõist tsässonakõist.

Meil oll' plaani vöödõt kaia' üle ja tutvapast saia' ka Härmä küläga. Külä eis' om kokko kuionu', õgapäävätsit elänikkõ veido, a aolugu om väkev. Küläh ni külä ümbre om mitmit matu-sõkotussit ja tsässongi om ehi-tet vana kalmõ pääle ja tuu olõ-i edimäne kõrd.

Innevanast olõvat olnu' siih Tuuma tsässon, minka kot-talõ tiidäs hulga vanno juttõ. Mäe pääl kasvi ka pühä Tuuma kattai, midä olõ-i inäp mitu-kümmend aastakka, a timäo-linõ vana pettäi õks kasus. Ku vana tuu puu om, tiia-i kiäki, a ilmadu vana tä õks om.

Ja põnnõv lugu om tuu, õt puu naka vahtsõst kasuma, ku tull' vahtsõnõ Eesti Vabariik, ja parhilla' om vahtsõ' viis harro võimsa' ja kavvõndõhõ nätä'. Vahtsõt Eesti Vabariiki om sääl mitmõ nulgä pääl – tsäs-sona ette om uma puu kasuma pandnu' kol' presidenti – Too-mas Hendrik Ilves, Kersti Kalju-laid ja Alar Karis. Õga puu man silt ja ilosahe kiräh, kiä ni kunas om tuu mulda pandnu'.

Edesi läts õks mi tii läbi Kor-sapalo – tuu kandi suurõ mõts, koh tsariaol olnu' eski külä-miihil tüühü palgat mõtsa-vaht. Selle õt mõts oll' mitmõ külä pääle ütine.

Kivirist ja tsässona'

Läbi mõtsa jovva mi Kangavitsa küllä, mis om ka eishindäst põn-nõv. Keset Setomaad om võro-kõisi külä, kiä' käävä' Vahtsõ-liina kerigu ala. Innitsest suu-rõst küläst Tsigust sõidi vun-giga läbi, naka-s sisse käändmä. Hallõ tuust, õt vana koolimaja vöödõti vallalõ ja hirrõ' viidi ka säält küläst aastit tagasi ar' kavvõndõhõ. Arvada' panti vahtsõst elomajast pistü.

Tsirgu ja Ulaskova vaihõl tii veereh kasus viil vana Kalmõ-pettäi. Edimätsse Eesti Vabariigi

Viro külä tsässonah olnu' kiviristi kaitsmisõst om tett katus.

Kõiva Mare kõnõlõs Ello Kirsist ja näütäs vagivahtsõt raamatut.

aigu oll' näid sääl kol' ja matusõ' kotusõ' om ka maaparandusõga ar' tougat. Järgmätses oll' kokko lepüt, õt Ulaskova tsäs-sona man saa mi kokko Kerdti Kaidiga, kiä minevä aastak võtsõ iist soo Midroski tsäs-sona kobendamist. Kaidi kõnõl, mille ni kuis tuu mõtõh timä mano joudsõ, õt olõsi' vaia midägi küläkogokunna hääst tetä'. Tsässon eishindäst olõ-i vana (üles raot 80–100 aastakka tagasi), a kotus om vana – külä om vana mitusada aastakka, eski arvada' sama kotusõ pääl om ka inne tsässon olnu'.

Põnnõv om tuu, õt päält Ulaskova tsässona om Seto-maal olnu' viil õnnõ kats Mid-roski tsässonat – Ruudsi ja Moona küllih. Mõlõba' külä' olõ-i kavvõndõh, a tsässona' omma' häõnü'. Mille siih kan-dih om väiga Midroskit avvus-tõt, tulõ viil uuri'.

Järgmätses sõidi Viro küllä, koh om vana tsässona kotusõst alalõ õnnõ tsässona tagomatsõ saina veereh olnu' suur pliidiist vällä raot kivirist. Kiviristi ümb-rus om arheoloog Valgu Heikil läbi uurit ja tä mõistsõ tuust põnõvalt kõnõlda', mis sääl inne oll' ni mis löüti. Õt risti kaitsa', ehif Raali Ain risti kot-talõ katusõ ni palkõst alomatsõ vanigu, õt näüdädä', koh ni ku suur tsässonakõnõ oll'.

Tull' jutust, õt inne ku ehi-tämmä sai naatus, oll' valla, külärähva ni aoluulastõga hulka poõntamist, määne tuu katus piäsi' olõma. Paistu, õt tuust oll' api, selle õt parhilla' om kõik rahu – rist om kaitst, kiä taht, saa tulla' kaema, a olõ-i ka liisna pallo tii pääle nätä'. Eski hobõsõ', kiä' oll'i ümbre tsäs-sona koplih, oll'i' tuuga rahu.

Täpselt keskpääväst joudsõ Meremäe torni mano, mis tull' vällä, olõvat hoobis Kalatsova mäe otsah ja Meremäe mägi om hoobis Meremäe tsihih ja sääl om olnu' hoobis Meremäe puustus. Ütehkuuh lauli kesk-päävä Seto hümn, ülebsootska Gomozova Anzelika, Seto Kongressi päävanõb Saarõ Vello ja valla pressiesindäjä Järve-lilli Rein ütli' ilosit sõnno uma keele, kultuuri ja Setomaa kot-silõ. Kirsi taloh ol'i meele kee-det ka ruuga, mis oll' nii hüä, õt või üldä', õt lõppi inne lõppu!

Jälki oll' aig bussi istu' ni lõpust Vaaksaarõ nulka jouda' – mi sõidi läbi Kalatsova külä. Ja bussih tull' vällä, õt väiga mitmõ' inemisõ' oll'i' edimäist vuuri sääl küläh. Külä om kuulsa tuust, õt sääl om umal aol peet suuri kirmassit ja lisat setokõisilõ eläs sääl hulga vind-läisi ja pido pääl om õks tapõlu-sõst lännü'. Ni tuust om eiski aolehtih kirotõt.

Ma tiidse, õt Meremäe om olnu' illos huulitskülä, tuust olõ-i pallo alalõ, a ku mõistat kaia', midägi õks lövvät. Ja tuud mi otõma lätsi – näie õks, kuis om vällä nännü' kolmõrialitsõ planeeringuga talo', mäanes om päälükuga ait jms. Päält huulitsa pääl kulatamist, verevidõ mar-juga lodjapuulõ kalina-maalina laulmist oll' aig tsõõrõ pääle minnä' ja nii mi joudsõgi Pelsi kividsõ tsässona mano.

Maakivvest tsässonit om Setomaa Eesti poolõh õnnõ taasama, tõõsõ' kõik jääse' Vinne poolõ pääle. Tsässona sainah om kivi pääle ilosahe raot aastaga nummõr, kunas om ehitet, ja tuu om 1896, ja päält tuu ka meistri nimetähe'. Meistri om olnu' peri kas Peipsi

Ulaskova Midroski tsässon.

Raudoja Ahto pildi'

veerest vai Pankjavitsa takast, selle õt nuu' meistri' omma' niimuudu ehitänü'. Paistus, õt nuu' meistri' oll' palgat pääle Pelsi tsässona ehitüst järgmätses aastakast Pohomoolova tsässonat ehitämmä, selle õt tuu hoonõh om täpselt sam-mamuudu ehitet. Nu om veed-kese vähäb, a nätä', õt samma-muudu tett ja saina om raot 1897. Pohomoolova olõ-i ka kavvõndõh, vaest kuus versta, ku õkva minnä.

Oll' pallo kaemist ja kullõmist

Pelsi küläh om Annõkivi ja pee-täs annõpäivä ja niimuudu om ka tsässon Annõlõ pühendet. Hoonõh om seest hoobis tõist-muudu ku hirsist raot tsässona' – ku sisse läät, tunnõt hinnäst tõisildõ ja eski pühäse' omma' siih katõt valgidõ linikidõga. Tasos kaia' ni tunda' tõist-muudu olõkiga „pühä kotust“ – olõsi' ku väikoh kerkoh. Jälki om taa kotus, kohe pallo' mi seltskunnast olõ-s trehvänü', eski vallavanõb oll' edimäist vuuri siih.

Külä tõõsõh otsah om Annõ-kivi, kohe innitsel aol õks annõ-päävä tulti, tuudi villu ni lamba päid-jalgu. Kivi kõrval om pistü sildiga saibas, minka pääl ilo-sahe kiräh, õt ohvrikivi Annõ-kivi om kultuurimälestis, riik-liku kaitsõ all ja kand numbrit 13530. Samah om kuulda' olnu' jutta, õt õigõ kivi om hoobis maa seeh ja olõ-i nätä' – võta' sa kinni, mis tuu õigõ om, a õt tuu kotus om pühä, om selge.

Järgmätses oll' kokko lepüt Tammõ Üllariga, õt tä kõnõlõs meele Kuigõ küläst ni tsässo-nast, minka ehitämist võtsõ iist

timä esä Tammõ Leo. Ja tuud tä ka ilosahe tekä – mi sai tiidä', kost läts vana tii, kuis umal aol Kirova mõisahe, Voronitsa ja muialõ käuti, kuis elo käve ni kuis tsikoga kaubõldi.

Terve päävä oll' miika üteh sõitnu' Tarto Kirändüsmuu-seumist Kõiva Mare ja siih tsäs-sona man oll' õigõ kotus meele näüdädä' ütteri vahtsõt raama-tut, minka välläandmisõ man tä vedosnikust oll'. Tuu raa-mat om „Maailmade vahel. Ello Kirsi Setomaa kogutud lood, 1938–1940“.

Ello Kirss oll' mõtsk, a peri Setomaaalt. Kuigõ küläst mitte kavvõndõh om mitmit lätläisi ja mõtskidõ asundustalosist, üteh sändseh sündü ka Ello. Võrksa näiona, kiä tiidse koha-likku ello, saiõ ta ülikooli mant stipendiumi ja tull' kodokanti jutta ülest kirotamma ja lisat toolõ pandsõ tä kirja ka õga-pääväst ello. Tuu kõik tege nuu' jutu' meele põnovat.

Eski soosama reisu pääl saiõ nuist mitmit ette loetus – ku sõidi Serga küläst müüdä, loio tuust, kuis umal aol oll' küläh kats kivvi ni kiä sääl tüüt' ni kuvva muudu nuu' ehitedi.

Viimäne suurõp piätus, mis ülikoolih sai tettüs, oll' Engli järve veereh. Tuu illos kotus om ku maailma lõpuh – par-hilla' lää-i ütteri tiid edesi – innevanast õks latsõ, a parhilla' om raataid iih, talo' lakja lao-tõdu, Osola talost om viil hun-damendi' nätä'. Koh olõ-i inemiisi, om eläjlil hüä ellä' ni olla'.

Olõ-s aigu järve veereh pikält olla', a paar tarkust õks kuuldsõ Laanõtu Kollä käest. Kõik, kiä' tahtsõ', sai' ka rabakunna nätä' ni peio võtta'. Nuu' kunnakõsõ' olõvat vereväh raamatuh, a siih oll' näid hulgakaupa ja kiä näid tunnõ-i, sõs näil om pikep nõna ku tõisil kunnõl ja jala päässä man om suurõ kundikõnõ, mis avitas näil suu hainamättidõ vaihõl turni'.

Pääväkene rattil sai nii kipõstõ müüdä, õt saa-s eski Vinski küllä ja kalmõpaika kaema. Eski Marinova, Tiklasõ, Vinski ja Holdi küllä tull' kaia' bussiaknast.

Uma jao aigu võtsõ' kodo-tii pääl ar' viil piirivalvõpoisi', kiä' tahtsõ' tiidä', mille mi Engli järve veereh käve ni kas paprõ' omma' kõrrah. Soo vuur oll'i' kõrrah – mi olli mitu päivä ette kõlistanu', õt sõida bussiga kontrolljoonõ veereh ringi.

Suurõ teno anna kõigilõ, kiä' võtsõ' vaivast tulla' miika reisu pääle, eiseränis Kiristaja Arvis, Valgu Heiki, Tammõ Üllar ja Kõiva Mare, kiä' oll'i' nõuh kõnõlõmma.

Nelikümmend saani ehk Kauksi Ülle vahtsõnõ luulõkogo

Nii ku sügüsetsel aol tulõ mõtsah siini, nii tulõ ka' Üllel vahtsit raamatit – õgal aastagal midägi'.

LÕIVU MERLIN

Šookõrd luulõkogo „Vaest lätõ üle“, kohe om kokko pant luulõtusõ' aastagast 2021–2022. Aastaga', ku mi kõigi elo kääneti paheldõ ja mängureegli', midä tohis ja midä tohi-i, muutu'. Vaest muutu veidõ ilmakaeminõgi' ja kõikuma võidsõ' lüvvä' elost arvusaa-misõ alosõ'. Luulõkogo pääl-kirigi' jo näütäs, õt tegemist olõ-õi olnu' kergidõ aastagi-dõga'. Õkva taudiao nimetä-mist om löüdä' ka' luulõtusõst (nt „Kas saa joq“).

Raamatut ilostas Riitsaarõ Evari maal „Tuliverrev lilli-kene“ ja seest lövvämi ilostus-pilte Sundelli Harrylt. Kõik, kiä' omma' kaunu' Obinitsah Gale-riih, tundva' kõrraga' ar' midägi' tutvav ilostuspilte pääl – Harry om pildstänü' ristummõld patju, midä om galeriuh uma-jago. Üllel om suur tekstiilkogo ja nuu' padäki' omma' üts jago kõöst tuust.

Luulõkogo om jaet kat-sast jaost ja kokko om 69 luulõtust. Nummõr 69 ühendäs numbri 6 ja 9 energia ja vib-ratsiooni. Nummõr 6 sümbo-lisiir koto, stabiilsust, pere-kunda, tasakaalu, ilma tingi-muisilda armastust, vastu-tust, tenolikkust, kuuhtüü-lahenduisi, kompromisse ja elo materiaalsit aspekte. Num-mõr 9 tähendäs juhtimist, sise-mist jõudu, suhtlõmist, intui-tiooni, vaimsõst heränemist, vaimsõst valgustumist, lõppu, järelduisi, alandlikkust, hää-tahtlikkust, inimlikkust, kar-mat, universaalsit vaimsit sää-düisi, kerget tüüd ja jumaliku hinge tsihti. Nummõr 69 om nummõr, mia tähendäs pereht, koto, harmooniat, idealismi, tervüst ja kaastunnõht. Šoo numbriga' resoniirvä' inemisõ' omma' idealisti'. Nä pidävä' kõiki võrdsõs. Olõ-õi tähtsä, kas olõt uma perre vai miiskunna liigõh jne. Arvada' om, õt olõ-õi juhusligult juhtunu' raamaduhe sääne arv tekste, selle õt 68 vai 70 kõnõta-ai, samah 60 olõs jo olnu' tävveste mõtõht.

Luulõtuisist lövvät kõkkõ, erinevvi aigu: olnut, parhillast, tulõvat, a hulga om õks taga-sikaemist ja isiklikku. Könõl-dõh aost, sis mindäs valu saan-didõ taadõ (könõlõmma loho-kivvest), könõlda-ai õnnõ liht-salt uma latsõiäst ja vanaimä mäletüisist.

Luulõtuisih om ka' sotsiaal-sõst kriitikat ja protesti valitsõva kõrra ja reegliidõ vasta. Näütü-ses, õt rahvakokkolugõmisõl saa-ai hinnäst õigõhe märki'. Andas mõista' ka' poliitikiidõ tsänlõmistõst, koh kau nigu liivakastimäng, õt kiä kinkõ asakõsõ om ar' võtnu' ja kiä edimätsenä töösõldõ liiva silm-visas. Kinkõl ku suur om tsen-suur ja kiä midä täämbätsel pääväl või üldä', õt eis' jääsi-i tuu man ilma tüükotusõst vai saasi-i osa maahakandmisõ kultuurist („Õnnõ kass“).

Pallõ om rituh luudust ja

Kauksi Ülle uma vahtsõ luulõ-kogoga. Sundelli Harri pilt

kodotsit toimõtamiis (sahvti-kiitminõ). A aig juusk umma-muudu ja tulõva' sisse ka moodulitsõ' nutiilma hädä': mõloraamat, guugli ja ekraanõ liisnalt pallõ kaeminõ ja säält sis küüsimüs, õt kiä' sis mi latsi kasvasõsõ', õt kas mi eis' vai ekraani' („Latsikuq“):

Nii kedratas guuglit ja rullitas molõvihku
ja kiäki ei võtaq inämb väikeist
kækeist pihku.

Ku tiät tagamaad, sis om lihtsa löüdä' tekste, mäntse' omma' isikliguba', omma' umast elost, perrest, latsi kasu-misõst. Mitmõst tekstist juusk läbi ka' Ülle armastus tands-misõ vasta.

Mõnt kotust lukõh ommõgi' tunnõh, nii ku olõs Üllega' üteh aastagil 2021–2022. Saat osa nii ilmakalendrist ku pidopäivist, aastagavahetusõst, mäntsegi-h mõttõh ka' uudissih olust (nt: poliitikiidõ taplusõ', nõsõv hind, sõda, koroona, rahva kokkolu-gõminõ jne).

Nii mõnõki' teksti' omma' Evaril viisistet ja pallõ' omma' saanu' nuid šool aastagal kul-lõlda' kontserdidõl Obinitsa Galeriih, a ka' muial.

Ülle pand uma' teksti' elämä, nä jää-äi õnnõ raamaduhe lugõjat uutma. Mõni tekst nii ku heränes ello lauluh, koh viis toetas ja rõhu' pandas kotus-sihe, koh vaest lukõh panõsi-i vai mõistasi-i nii suurt väke tekstile anda'. Hüäs näütes om siihkotusõl viisistõd luulõtus „Linnuk“, mia könõlõs Ukraina sõast ja just lauldõh helises võimsalt.

Ülle luulõkogost lövvät pal-lõ mälestüisi ja mõttõainõht, mia tegeligult om meid kõiki löüdnü' üles aastagil 2021–2022. Šoo raamat om kindlahe pallõ inäp ku õnnõ lihtsalt luulõtusõ' ja ladusa' värsi', siih om elo, mõtõh ja midägi' säänest, mia õkkaütte om tekste valmis-saamisõ aigu pututanu'.

Luulõkogo om aastagidõ 2021–2022 kokkovõtõh kõigi ummi murridõ ja rõõmõga'. Teema' pututasõ' kõiki, tuupe-räst om raamat hüä lugõminõ ka' nulõl, kiä' muidõ vaest luu-lõraamatit kätte võta-ai.

Toimõtusõlt: Luulõkogo om toimõtanu' ja kiilt praavi-tanu' Palmi Silvi ja lehti pääle säädnü' Lööperi Priit.

Rännäk 80 aasta tagotsõlõ Setomaalõ

Kõvvu ja värmilisi kaasi vaihõlõ om saanu' raamat „Maailmade vahel. Ello Kirsi Setomaal kogutud lood, 1938–1940“.

KAUKSI ÜLLE

Šoo om kaalukas kõüde' Eesti Kirändüsmuuseumi folkloris-tika osakunna safast „Monu-menta Estoniae antiquae VIII“. Vällä ant Tartoh aastal 2022.

Pääle Peko kujodõ, Obinitsa Lauulimä kujodõ ja Verskah olõva Vabadussõa samba meil monumente suurt olõ-i tollõ sõna otsõsõh tähendüseh, a Jakob Hurt, vanavara aidamiis, ütël, õt mi monument omgi rahvaluulõ. Šoo vahtsõnõ paks raamat om viil midägi inämbät ku rahvajuttõ kogomik.

Šoo raamadu lugu algas loo-mulikult rahvajuttõst ja seto perimusõst, a vaivald sedä mi aigu olõs nii rikkalikult edesi jutustõt, ku Seto Piirimaadõ Selts Saamuel Sommeri iistvõt-tõl õs kaasanu' kohalikõ üli-kuuli lännu' nuuri rahvaluulõ-kogojit perimust otõma ja kirja pandma. Ello Kirss kandidiirse stipendiaadis 1938. aastal üles-andõga kogoda' ümbre kodo-külä küllist õigõusu legende ja usulist perimust. Loomuli-kult kogosi tä ka kõkkõ muud. Esieränis huvitav mu' ku giidi ja aoluunäüendidõ kirotaja jaos om mustitsõ elo ja inemistõ kir-jeldusõ', hoiaku', iseloomu'.

Ello Kirss, perästidsõ nimega Ello Säärits (13. oktoobri 1914 – 19. juuli 2005) ol' peri Mere-mäe valla Süvaoru asundus-talost, algul kogomisõ aigu filoloogiaüliopilanõ, peräst kirändüstiidlänne. Timä vanaesä Jüri Kirsch ol' vällärändäjä Tar-gõminõ jne).

Ilmar Vananurm „Petserimaa taevahelgid“

SARVÕ ÕIÕ

Proomtõh seletä' täämbäist päivä, tulõ hüpädä' aoh mit-midõ aastakümnidõ taadõ. Ma või üldä', õt tiia Ilmarit aastit. Kunas sis võidsõ olla' edimäse kõrd? Vaest päält 80ndät, ku mi Sarvõ Vaikõga' käve müüdä Setomaad laula lindstämäh ja üles kirotamäh. Mi mõlõba' olli Keele ja Kirändüse Insti-tuudi rahvamuusiga sektorih tüüh ja ütël aastagal johtu ka' Hilandõ küllä ja Ilmari kodotalo moropääl. Ma' olli sis kõrval-saisja-kullõja, õt mäntsit tarku jutta aeti. Üts näist jutast oll Jakob Hurt ja timä kol' raama-tut setokõisi laula. Edesi om meil olnu' süämehalu Petse-re-maa peräst ja Seto Kongress ja Vanõbidõ Kogo.

No' sis aastak 2022. Ilma-ril vahtsõnõ raamat – „Petse-rimaa taevahelgid“ (armas-tusromaan Vabadussõast Pet-serimaal). Raamat om ar' mär-git kirästüse Hea Lugu aoluu-litsõ romaani võistlusõl. Ilmar jo kirotas šood raamatut edesi, mõnõ aastaga peräst saat lukõ' ja tiidä', õt kuvvamuudu elo

tomaalt, ehit' vahtsõ' huunõ' Süvaoru tallo, timä naane Anna Auguste ol' Elise Auna sõsar. Vanõmba' kuuli' noorõlt, veli võtt' maja-pidämisõ üle, a oll' palganu' abilisõ, kuna sõsara' kõik liina latsi', ja nii tunnistõdi maja-pidäminõ kulaklikus ni Siberi hirmuh and' peremiis 1948. aastal talo riigile ja lats ar' muialõ. Raamatuh kirotas, õt Meremäe valla täitevkomitee otsusõga viidi piaaigu valmis ehi-tet elomaja palgi' Obi-nitsa, säälse vahtsõ kerigu ehitüsmaterjalis. Könõkas lugu õgatahes. Üts-kõrd paasapäävä kerkoh Moo-nika Siimets, kiä ka Ello Kirsiga ütest suguvõsast, ütël, õt õks hüä kodonõ kerikuhe tulla', ku palgiki uma suguvõsa talo sai-nast peri.

1938. aastal tullgi Ello kodo-tallo, õt läbi kävvu' ja üles tähendä' perimust Meremäe ja Vilo valla segäasustusõga alal, mink keskele jäi ka timä sünnütalo.

Ello Kirsi kogomispäivik vii meid üteh aorännulõ 80 aasta tagotsõhe ilma ja tälle jutus-tajidõ kaudu viil kavvõmbahe.

Näütes lk 17 om jutt, kuis tä päält keskiä pernaase käest küüsüs juttõ ja tuu vastas: „Õgal inemisel om uma hoodzha. Kellel om jutushoodzha, tuu jo' näid kullõski õgast paigast ja püsüse' nä' täl kõik meeheh ka'.

Mul om rohkõmb tüü-hoodzha. „Aga itkulaulud?“ „Noh, naid mõist õgaüts. Ku sul ka uma ar' koolõs, hallõ om, ni' ikõt pääle umma halõhust.“

Šoo üleskirotus näütäs, õt ka vanah taloeloh sai kuigi-võrd arvõsta' inemisõ hoodaga, andõga, õt oll' õks nigu vanah mehisidõ elokõrraldusõh tüü-mehilädsõ', mehidseimä' jne.

Kuna viimädse aoni tetti ütisprojekte setodõ ja vindläisi vaihõl ja ilmah puhksõ' sotsia-lismituulõ' ni Julma Juhani per-rätulõjidõ vasta kattõ ettevaat-likkus ni jutlustõdi hüvvä läbi-saamist, sis lk 19 om Ello Kirss üles kirotanu' järgmist: „Setod omalt poolt on vaatamata roh-ketele kombe- ja sõnalaenudele kaugel sümpaatiast venelaste vastu. Kuulsin, kui keegi seto seletas, kuidas tal olnud väga

suur hirm, kui ööse läbi Juudakunnu sõites kaks vene meest oma hobusega kogu tee taga tulnud, sest et: „Na' omma' sääntse röövli rahva'. Vindläist või-i sa kunagi usku. Taalõ olgõ nigu pinile, üteh käeh leib, töösõh kivi.“

Tuul aol oll' ka eestläne tšuhkna-mõtsk ja seto tütrik tohe-s eesti poissi aita laskõ'. „Veel hullem, kui mõni poiss või tüdruk võtab osa eestlaste poolt algatatud seltsidest ja näi-denditest. Viimasel ajal on sunduslik ühine kool ja seto noorpõlve kiire kauge-nemine vanemate tõekspi-damistest vähemalt noorte eneste keskelt sarnase vahe-tegemise kaotanud.“ (lk19).

Šoo raamat om ka hüä seto keele opmisõs. Ello üleskirotõt jutu' om tõlgitu eesti kiilde ja om avaldõt kõr-vuisi lehekülgi pääl. Teksti' om seto keelest tõlknü' Enn Kasak, tähetiidlänne, kunaginõ Võro Instituudi direktor, Ello tütre-miis, kiä om suulisõh jutua-ja-misõh kinnitanü' ka uma imä-puulsõ seto peritollu, midä tuu oll' ilmutanu' viil vanastpääst. Raamatu luumisõl omma' kaa-satugi nii Lagle Kasak ku Tiina Siimets.

Om hüä miil, õt šoo suur vää-rikas kogo om no' kaasi vaihõl ja sedä jakkus viil kavvas aos lukõ' ja uuri'. Muido pidi inter-netist Ello Kirsi kogot killukõisi takah ajama,.

Om ütlemäldä torõ, õt uma hõim vidä iist ni kukkas takast uma suguvõsa väärika liikmõ perändi välläandmist. Hüä, õt jakkusi tugõjit ni õt papõr sai valgõ ja kaasõ' kõva'!

Raamadiesitlõsul Obinitsa muuseumih.

Lõivu Merlini pilt

Setomaal edesi om lännu'.

Ma naksi suurõ huuga' lugõma ja sis latsi segi, ma essü Setomaal ar' ja jovva-as perrist jako saia', õt kiä om kiä'. Otsõ vällä kadonu Sarvõ Aini tett Setomaa kaardi ja kiroti hindäle vällä perre', õt kiä koh eläs ja kuvvamuudu kinkõga' sugulasõ' oldas. Šoo raamadu man võisiki' olla' kaart ka', sis om lihtsap ja saat kipõbalt müüdä Setomaad liikü'.

Om kül' kiräh, õt aoluulinõ romaan, a õt sääll nii hõste a hulga innist ello ja mitmõsa-gamaisi tarkuisi, tuud mõis-ta-as mõtõlda'. Ma olõ jo

hindä jaos saanu' mitmit vaia-minevit tiidmisi vällä kirotä' (midä kapstaluumõga' tetä') ja tiidä' asju, minkõ päälõ olõ-si-i eis' mõistnu' tulla'. Raama-tut lukõh saat luulõtuisi lukõ', Elise Auna ummi näütüses, ja laulta' seto laula, eis' sõnnu mano mõtõlda', ku tahat, ja nii õks edesi.

Lukõh liigut müüdä Seto-maad ja tahasi tõisigi' hindäga' üteh võtta' Petse-re-tagotsõhe nulka. Naksi könõlõmma kõgõ lähebilõ inõmisilõ, õt lugõgõ', lugõgõ', õt šood kõkkõ om vaia tiidä', ja säält edesi tullegi' mõtõh, õt kutsumi Ilmari hindä

mano, õt tä eis' meele könõlõsi' uma kirotõt raamadust, ummist mõttit ja plaanõst.

Seto nädäli seeh, 7. oktoobri õdagutsõl aol oll Obinitsa muu-siumi tarõkõistõ kokko kor-junu' paras tsõõrikonõ Ilmari raamadu huvilisi, timä kirä-tüü avvustaiji. Mi sai tiidä', õt mäntse' romaani tegeläse' omma' vällä mõtõld, kiä' omma' olõmah olnu' ja õt ku suur sükus tulõ, sis täl om aigu naada' edesi kirotamma. Mõnõ aastaga peräst sis mi saa jal' lukõ', õt kuis Setomaal elati ja olti. Kol-maski' jago om Ilmaril mõttih.

Ilmar kirotas ja eis' sääd kõik uma' raamadu' kokko. Tä om luuja ja kujondaja ja väl-läandja. Säänestmuudu timä raamadu' sünnüse'. Kiä triloo-gia edimätsõ raamadu hindäle saa, sis tuul om midä edespidi uuta'. Šooh raamaduh omma' mii' uma' sugulasõ' ja lähebä' tutva' kotusõ'.

Joudu luujalõ ja lugõjalõ ja tiidmisi kogojilõ!

Raamatut lukõh tull mõtõh, õt mi kõik pias šood lugõma ja selle, õt kuvvamuudu mi vanavanõba' omma' Setomaal elänu'.

Seto mihklipäiv

Nii ku om jo traditsioonis saanu', korju' ka' šool aastagal seto' ja näide sõbra' Talina Vabaõhumuuseumihe edimätsel oktoobril, õt ütehuuh tähistä' mihklipäivä.

LÕIVU MERLIN

Ilm oll lämmi, päiv paistu, vihma sata-as ja tuulgi' oll tasalik. Rahvast oll kogonõnu' hulga, oll nuid, kiä' tulli' tiidligult, ku ka' muido muusiumi külästäiji. Kõik oll kotusõpääl hõste kõrraldõt, hää oll nii Talina rahval ku ka' Setomaalt tulõjil.

Mul õnnahtu Tartost Setomaa bussi pääle saia'. Sõit oll lõpus ja vöi üldä', õt ummõhtõ tetti bussiliin Petsere-Talin. Bussih oll setokõisi, kiä' hummogu olli' üle kontrolljoonõ tulnu' ja üteh ukraina pagõhõjõdõga' tunnõ uutnu' ülepäsemist. No' om jo tiidä', õt toonanõ uutminõ oll piiripääl õnnõ lämmistuses minkõgi hullõba jaos. Vinne piiri aiglanõ tüürütum vei vällä humanitaarkatastroofini', koh inemisõ' olli' päivi lakõ taiva all ja kahõs mõnõlgi' kustu tuu ao seeh ar' elokünnel.

Kiäki' vöta-ai hindä pääle tuu iist vastutust, õt inemisõ' omma' ku määnegi' statistika' aamõtnikõ jaos. Vinnemaal olõ-õi kunagi' inemisõ ello hinnat. A hää, õt kohaligu' tulli' appi söõgi ja tsäiviiga', a mõnõ jaos jäi tuu jo liisnalt ildast. Teno tulõ siih üldä' Kudre Raulilõ, kiä' nõst probleemi üles ja sis naksi' asä' hilläkeiste liikumma. Sääl olõ-õs õnnõ vindlase' ja ukrainlasõ', a olli' ka' uma' seto'.

Vabaõhumuuseumi mano joudõh mi vöti uma bussi pääle ka' avvustõt ülebsootska ja piagi' ollimi pidoplatsi seto talo man. Üles oll säet väigokõnõ lavakõnõ ja laat, kost sai hindäle osta' meeleperäst süüki ja juuki vai koetut kraami.

Kotusõpääl oll katõt uhkõ laud ja lämmäs söõgis oll lam-baliharuug. Rahvarõivih inemisõ' sai' ilmarahalda' süvvä', tõisil tull massa' kats eurot, ruuva iist tull vällä kavvu' kol' eurot. Tõomõli hää oll, õt tahe-

Tands mihklipääväl.

ta-as tiini' suurt rahha, a päämäne mõtõh oll, õt rahvas saasi' kõtu täüs süvvä'. Kõik söõgi' olli' hää'. Oll traditsioonilisi seto süüke ku ka' vahtsõao süüke. Laadopääl kaubõldi ubinidõ, sibulidõ, kurõmarju, kala ja umatett kraamiga'. Kiä tahtsõ, tuu sai hoidissidõ ostmisõga' toeta' Ukrainat.

Vaehtõpääl tulõ tunnõh, õt ku mi olõs šool aastagal nii hulga õgasugumaist ressurssi pandnu' uma maa ja rahva pääle ku ukrainlaisi hüäs, sis olõsi' mõnigi' asi Eestih kõrda saanu' ja pallosil peril elo parep. Avitamma piat, a taso-oi unõhta' ka' ummi. Õks viil om meil kodosit väigokõisi lat-siga', koh olõ-õi elotingimusõ' kõrrah. Õks viil mi panõ-õi

tähele hindä kõrval inemisi, kiä' omma' hädäh. Mõnõ ao iist Setomaal avastõdi pääle pere-mehe surma ummapääd jäänü' pini' ja lehm. Kahõs suur jago eläjit panti magama tuuperäst, õt viisitä-äs näidega' tegeldä'.

A Vabaõhumuuseumih oll hüämeelinõ olõminõ. Pääle ülebsootska tervtüssõnnu ja ku aamõtlik jago läbi sai, sis lätski pido vallaalõ, nakas pääle kirmasõ jago, koh laulõti tsõõrih vannamuudu. Kostkilt tull Valgu Toomas, kiä pand kõrraga' rahva tandsma. Mullõ hindäle meelüs seto pidosidõ man eishindäst kujonõminõ, õt kohki' nakas midägi' olõma ja rahvas kogonõs sinnä'. Ku laulutsõõrih om edimält mõnõ' laulmah, sis laulu peräotsah om

jo hulga lauljit.

Pidõpääväl oll ka' hulga latsi, kinkõlõ muusiumipereh pakk erinevi tegevüisi, õt sai hobõsõvankrih sõita', karka otsah kavvu' ja viil õgasagamat-si tõisi tegemisi.

Vanausulisi poolõ pääl oll samovar, midä mi õgapäävatselt näe-ei ja säänestmuudu tsäivett juu-ui. Kõrval oll nätä' hapnõkapsta tegemist, midä ka' kotõh inäp tetä-äi ja tiidäki-i, kuvvamuudu tetäs. Seto talõh tetti näpotüüd ja kõõgih süvvä'.

Päivä vöit lukõ' kõrdälänüs. Suur teno kõigilõ, kiä' tulli' ja olli' ja maani kumarus päävä kõrraldajailõ! Mi looda, õt järgmätse aastaga sügüse saami jälki' kokko Vabaõhumuuseumih.

Seto nädäli praasnik om saanu' traditsioonist

TORMI PIRET

Kultuuriklubi Setoluu' vedosnik

Õga aastaga oktoobrekuu 3.–9. pääväl peetäs seto kultuuri nädälit. Olõ-õi õnnõ Setomaal, a õgal puul, koh eläse' seto'. Talina liinah om setokõisi üttekutsmisõ seto nädäli hindä kätte haardnu' kultuuriklubi Setoluu'.

Setomaa pääväle kõõ lähkõbal puulpühäl om jo tiia-äi ku pallõ aastakit peetü seto nädäli praasnikka Talinah. Timahava oktoobrekuu 8. pääväl tandso-ja kultuurikotõh Modus.

Inemiisi korjusi praasnigulõ Talinast, Harjumaalt ja Setomaalt. Tõisi siäh ka parhillaanõ nuursootska Saarekivi Katarina-Lee ja mineväästaganõ nuursootska Operi Rain. Koštma tull' kultuuriklubi Setoluu' suurõst rõomost ka Setomaa ülebsootska Gomozova Anzelika. Praasniguliisi siäh oll' nii tiidä' ku ka tävveste tiidmäldä inemiisi, ka säändsit, kiä' olli' edimäist vuuri seto kultuuri mano joh-tunu'. Üts vinne naane kõnõli: „Kui ma seda reklaami nägin, siis ma ei saanud millestki aru. Aga praegu, olles mõnda aega seda keelt kuulnud, hakkas juba päris palju aru saama.“

Seto kultuuri nädäli pallõtas kävvu' seto rõivih ni kõnõlda' seto keeleh, ütškõik koh seto' ka eläse'. Talina praasnik naas pääle muusigalisõ näütemänguga „Tandsotahvaja' ni laulu-laaditaja'“ setokiilse tiaatre Veerna Vorkats esitüseh. Setokiilne tiaatre om hää muud hoita' seto kiilt elõh, selle õt etendüse setokiilse' jutu' ja laulu' tulõ päähä oppi'. Päältkaejidõ-kullõjidõ siäh oll' nii edimäist, tõist ku inäbät vuuri kaejit. Mitmit laulõ lauli' tiidjä'

üteh.

Praasnigu tõõnõ jago „Košt-mah om...“ tutvust' Setomaa ülebsootskat ni nuursootskat, kiä' hakatusõst kõnõli' eishindist, ja pääle tuud sai näide käest kõkkõ küüssü'.

Õgal aastagal om seto nädäli praasnigul otsidu vastussit seto nädäli viktoriinilõ. Tuud ka šoovoor. Inemisõ' jaeti kolmõ võistkunda: sootska' ja massinajuht, imäst sündünü', tsura'. Olõ-õs midähki tetä' – sootskidõ võistkund oll' küllh kõõ vähämb – ülebsootska, kats nuursootskat ni näide massinajuht, a kimmähe kõõ targõmb. Rõõmo tekä õga võistkunna suur tahtminõ löüdä' õigut vastussit.

Tandso- ja kultuurikotõh Modus saa pääle tandsmisõ ja seto keele oppi' ka karmoškamängo. Kiä tahtsõ, mänge praasnigul mõnõ pilliluu. Tandsmisõst läts duo Karmoška-ässä' perrä. Sääne nimi om vöet tuuperäst, õt mõlõba' pillimängjä' omma' Ässä-naidõ järeltulija'. A vaihtõpääl kasusi duo triost – Operi Rain pruumsõ karmoškadõga kuuh kiigat mängi'. Pallõ paarih tandsa sai tandsitus, muidõhki karatu ni eiski kasatskit lüüdi.

Praasnigu peräotsah lasti vallaalõ leelõlul. Hakahtusõst nuursootska iistütlemisõl. Õigõhõ oll' iistütlejit mitmit ja olõ-õs sukungi veidõ ka kotussõ pääl sündünü' laulusõnnu.

Praasnigu püstü pandjal om sis hüä miil, ku inemisõ' tahtva' tulla' ja olla'. Kol' vuuri tehñä õka kotussõ pääl olnu' inemist!

Jo kuningriigipääväl naatas küüssümä, õt määndsel aol tulõ seto nädäli praasnik. Om hüä miil tiidä' anda', õt 2023. aastaga seto kultuuri nädäli praasnik Talinah om oktoobrekuu 7. pääväl.

Seto nädäli praasnik Talinah.

Tormi Pireti kogo pill

LATSINULK

Merca

HEDO JA MAMMA PILL

KÕRD SUVÕL OLL' MAMMA HEDOKÕIST HOITMAH. ILMAKÕNÕ SAIŠ KISTMALDA LÄMMI JA LATSÕKÕNÕ OLL' VEIDÕ TÕBINÕ KAH VIIL. ÕDAKUST SÜÜDI MAMMA KÜDSET KUUKI, LOETI RAAMATIST JUTTA JA MINTI MAKALÕ.

NO ÜÜSE LÄTS HEDOL MIIL IKULIDSÕST. TÄ ÕNGÕRDÕLLI

SÄNGÜH KU VAGLAKÕNÕ JA KUTSÕ ÕNNÕ IMMÄ. VÕEH, KOH MAMMAL OLL' VAIV!

„JÄÄ' MAKALÕ, TSILLÕKÕNÕ, KU AR' MAKAT, TULÕ IMÄ KAH KODO.“

„MA TAHA UMMA IMMÄ!“ VIUG HEDO ILMKISTMALDA.

MAMMA PRUUMSÕ LATSÕ SÄLGÄ ILESTÄ; A TIMÄ TOUGAS KÄE AR'. MAMMA NAKAS JUTTÕ KÕNÕLÕMMA. VEIDÕKÕSÕST AOST OLL' RAHOLINÕ, HEDO SUIGAH'T PISU, SÕS NAKAS JALHKI TRANSVAAL PÄÄLE.

„IMÄ, IMÄ, KOH SA OLÕT?“

MAMMA PRUUMSÕ LAULÕ LAULDA. PINIKÕSÕST, KIÄ PETSEREH LAADO PÄÄL

KÄVE JA NO' JUUSK KIPÕSTÕ KODO POOLÕ. MAKA-MAKA, MARAKÕIST... JALH SUIKU HEDO,

ŠOOKÕRD PIKEMPÄST AOST. MAMMALÕGI TULL' TUKK PÄÄLE.

JOBÄ SAI UNDKI NÄTÄ' ...

„IMÄ, IMÄ!“ PIST' LATSÕKÕNÕ TÄNNI.

MAMMAL OLL' NÕU TÄVVESTE OTSAH! PÄÄLEKI TAH'T TÄ PISILE

KAH MINNÄ'.

„PELÄKU-UI, MAMMA OM ÕKVALT TAGASI, MAMMA KÄÜ KIPÕSTÕ KEMPSUH AR.“

OM VARRAMPAGI KEMMERGUH HÜVVVI MÕTTIT TULNU!

„VÕI-JAAH, MUL OM JO KOTIH PARMUPILL,“ HALGAHT' MAMMALÕ MIILDE.

LÄTS TARRÕ, VÕTT' PILLI VÄLLÄ, HII'T SÄNGÜ, NAKAS MÄNGMÄ.

HEDOKÕNÕ JÄI HILLÄSEST JA SUIKU PIÄ NI MAGASI ILOSAHE

HUMMOKUNI KU MAMMAGI.

Laanõtsirk 30

Verska Gümnaasiumi latsi leelokuur Laanõtsirk tähist´ 3. oktoobril Verska Kultuurimajah uma 30. tegevüsaastakka.

VABARNA JANE

Laanõtsirgu laululats

Kuldatsäuga mano hõigaś lau-lulitsõ´ latsõ´ 1992. aastaga sügüse Lövi Laine. 1995. aastaga keväjäst naaş latsi erälde koorina juhõndama Vabarna Maret. Laanõtsirgu nime all korjuti õga nätäl üteh laulma ja seto tandsõ opma.

Laanõtsirgu leelokuur püsüs kõgõ nuur, tuuperäst õt koorih käüdäs seeni´, ku opitas Verska Gümnaasiumih. Õga aastaga om ka perreheitminõ, a vahtsõ´ latsõ´ tulõva´ jal´ mano ja vilist-läse´ omma´ kõgõ kutsõ pääle valmis abih laulma. Laululatsi om parhilla´ ümbre 27 kooli-latsõ ni haarus töösõst ütsändä klassini.

30 aastaga joosul om Laanõtsirguh laulnu´ lühembät vai pikembät aigu 128 last. Laanõtsirku om juhõndamah abih olnu´ viil Viskari Galina ja Kadarpiku Tiina, ku om olnu´ tihedämp esinemisgraafik.

Pääle uma kooli ja valla sündmuisi om laulõt juripäävä kirmasõl, leelopäivil, Kuning-riigi latsipääväl, Seto Kuning-

Laanõtsirgu 30. sünnüpääväl.

Vabarna Jane kogo pilt

riigipäivil, maakonna sündmuisi, tihtsahe om käütü murdõ-laula pääväl nii maakunnah ku vabariigih.

Kõõ kavvõmbah oll´ esi-neminõ 1995. aastagal Riia Vabaõhumuuseumih.

Laanõtsirguh laulõtas latsilõ sobilikkõ laula ja perüs pall´o om ka juhõndaja sõnnul säetü umaloomingut. Ku ummil sõn-

nol laulõtas, sis rahvas kullõs, ütles hüä sõna ja kitt taivani.

Laanõtsirk oll´ koroonaal pikembält puhkusõl. Parhilla´ om elo jälki käümä lännu´ ja soo keväjä laulõti ka Eesti Vaba-riigi presidendile Karisõ Alarilõ. Käuti pääliinah käsitüünäütü-sel laulmah ja Reegi majah seto pitsi konkursi alostamisõl ja lõpõtamisõl.

Laanõtsirgul om 2007. aastagal vällä antu plaat päälkiräga „Õgal tsirgul uma laul“. Plaadi laula perrä om sooni aoni hüä opada´ ni Leima Evelini mängit pillilugudõ perrä seto tandsu oppi´.

Soovi Laanõtsirgulõ viil hulga aastakkõ illo iski´, õt kasusi´ pääle laululist vahtsõt põlvõ!

Kalendri tutvustas seto rahvarõivit

KALA INGRIT

Seto Käsitüü Kogo vedosnik

Seto Käsitüü Kogo and tiidä´, õt Seto rahvarõivaraamat nakas valms saama! Vahtsõl aastagal saa õgaüts tuud joba hinele telli´ ja osta´. Raamatu tegemisõ man tull´ aga mõttõkõnõ, õt anda´ vällä ilo-sidõ vanno piltega 2023. aastaga sainakalendri, miä sis tutvustas ka tuud trükist tulõvat rõivaraamatut.

Kalendrist lõvvät Eesti riigipühhi, mi ummi kerigupühhi ja Setomaa suurõmbidõ sünd-

mustõ pidämisõ ao´. Vahtsõnõ sainakalendri om A3 mõõtu ja riptamisõ jaost om man rõivapuu.

Raamatut müvväs novembrih Talina ja Verska märdilaadol, tuu tulõ müüki ka Verska info-punkti, Setomaa muuseumi ja Setomaa valla teeninduspunk-tõhe. Kiä taht kalendrit interne-tist telli´, sis Seto Kaubamajah tetäs vallalõ Seto Käsitüü Kogo puut. Taa kalendri and tiidmisi ja kaunstas 12 kuud õka tarrõ ja kantorat. Osta´ hinele vai king-tüset umatsilõ.

Müügi kotsilõ küüsü´ mano: ingrit@setomaa.ee, 5120659.

Sündmusõ´ Setomaal

- **4. novembril** kell 19 kino „Apteeker Melchior. Viirastus“ Verska kultuurimajah.
- **4.–5. novembril** Masi veiniõdagusüük „Veis ja auster“ Kirsi Taloh.
- **5. novembril** kell 12 male tutvustaminõ ja haõotaminõ Verska kultuurimajah.
- **6. novembril** kell 12 edimäne male- ja kabeturniir Verska kultuurimajah.
- **11. novembril** nahtsipäiv kell 13 Rõsnah, kell 15 Säpinä (Matsuri) tsassonah.
- **11. novembril** kell 19 kino „Kalev“ Verska kultuurimajah.
- **12. novembril** kellä 10–15 märdilaat Setomaal Verska talomuusiumih.
- **16. novembril** kell 11.30 Heino Seljamaa kohvritiatri Verska kultuurimajah.
- **18. novembril** kell 17 Setomaa Muusikakuul 25 Verska kultuurimajah.
- **20. novembril** kell 12 Setomaa valla kettagolfi nädälimäng Verskah.
- **26. novembril** opilasfirmadõ laat Verska kultuurimajah.
- **27. novembril** kell 13 iäkidõ talvõpäiv Miktämäel.

JUMALATEENISTÜSE´ OBINITSA ISSANDAMUUTMISÕ KERKOH

- **30. oktoober** Koolnuisi mälestäminõ
- **13. november** 22. pühapäiv, Konstantinoopoli üleppiiskop Johannes Kuldsuu
- **27. november** 1. advent
- **11. detsember** 3. advent
- **25. detsember** 1. joulupühä

Kogodust tiiri esä Viktor Ivask; tel 514 0322; Viktor.Ivask@gmail.com. Teenstüse´ nakasõ´ kell 10. Kerik om vallalõ kellä 9st.

Õnnitlõmi tillõkõist vallakodanikku!

RENAT PINDIS

Leinämi

- † Aare Silm
- † Niina Noormets
- † Osvald Kütik
- † Salme Püve
- † Öie Kosemäe

SÜNNÜPÄÄVÄ´ NOVEMBRIH			
Rüütli Ingrid – 87 3. november folklorist	Saaremaa Maria – 87 15. november Hõpõhelme´ ja Meremäe mehe´ leelonaane	Bogatšova Malle – 56 25. november Kosšolka koori leelonaane	Aino Horn 84 Aleksandra Udalova 84 Eevi Kattai 84 Enno Kausmees 83 Tiia Kõivoste 83 Maria Lepik 82 Vilma Tigas 81 Veera Tammeorg 81 Maie Ledjanova 81 Jenny Kripson 81 Tiiu Anipai 80 Leida Mägiste 80 Anna Aju 80 Aino Mägi 79 Raili Riitsaar 79 Maria Kullasaar 78 Mari-Ann Luhamäe 78 Alli Kuus 77 Udo Ivaste 75 Paul Piiri 75 Valentina Andrievskaya 75 Milvi Tein 74 Siina Kõiv 74 Märt Rebane 73 Kalev Leopard 73 Jaan Olesk 73 Endel Roots 73 Vello Djomin 73 Olga Arumets 72 Nadezda Serbak 72 Einar Lepa 72 Evi Svenov 71 Peeter Mändoja 71 Matti Alve 71 Villu Lillmaa 70 Lidija Gorbatš 70 Hilju-Hilja Kadak 70 Riina Tereste 70
Viinalassi Ester – 69 3. november Ilolanga leelonaane	Riitsaarõ Raili – 79 15. november käsitüümeistri	Järvelaidi Peeter – 65 28. november õigustiidläne	
Kabi Riina – 74 4. november Sõsarõ leelonaane	Sarvõ Õiõ – 67 15. november sootska, sõnolinõ, Seto Leelotarko Kogo vedosnik	Orasõ Janika – 59 28. november rahvaluulõ- ja muusigatiidläne	
Metskaevu Elvi – 63 7. november Helmise leelonaane	Hõrna-Ülperi Maa´a – 33 17. november leelotaja	Žvirblise Ülle – 57 29. november Ilolisõ leelonaane	
Kahuski Salme – 36 9. november pilli-, tandsu- ja käsitüünaane	Sontsi Karin – 52 19. november Mikidämäe kooli direktor	Piirisilla Aivar – 59 30. november Seto Miihi Summa ja Velõ´ laulumiis	
Kosemäe Olga – 67 10. november Ilolisõ leelonaane	Kittusõ Kelly – 28 21. november Taarka Perimustiätre tegevjuht	Setomaa Vallavalitsus suuv õnnõ:	
Tigasõ Vilma – 81 12. november Petseri 2. Keskkooli innine direktor ja oppaja	Pikkuusi Aavo – 68 23. november olümpiavõitja	Alma Ojastik 92 Maria Ninaste 91 Maria Tammetar 91 Militsa Turi 89 Leida Poolak 88 Eve Kosterkova 87 Maria Saaremaa 87 Jevgenia Andrejeva 87 Jekaterina Vaskova 87 Olga Adari 87 Jaan Luhte 86 Alli Lillepuu 85	
Kera Volli – 67 14. november sootska	Lõbu Ragner – 52 24. november vanaajamajamiis		
Kõivupuu Marju – 62 14. november folklorist	Panovi Peter – 61 25. november Liinatšura´ laulumiis		